

Lovtidende A

2012

Udgivet den 27. november 2012

25. november 2012.

Nr. 1087.

Bekendtgørelse om undervisningsplan for køreuddannelsen til lille lastbil¹⁾

I medfør af § 56, stk. 5, § 64, stk. 5, og efter bemyndigelse i henhold til § 134 b i færdselsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1055 af 9. november 2012, fastsættes:

§ 1. Undervisning af elever med henblik på erhvervelse af kørekort til kategori C1 skal foregå i overensstemmelse med undervisningsplanen for køreuddannelsen til lille lastbil (ka-

tegori C1), der er optaget som bilag til denne bekendtgørelse.

Stk. 2. Der kan først aflægges køreprøve efter den 18. januar 2013.

§ 2. Bekendtgørelsen træder i kraft den 28. november 2012.

Rigspolitiet, den 25. november 2012

JENS HENRIK HØJBJERG

/ Thorkild Fogde

¹⁾ Bekendtgørelsen indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/126/EF af 20. december 2006 om kørekort, EU-tidende 2006, nr. L 403, side 18, som senest ændret ved Kommissionens direktiv 2011/94/EU af 28. november 2011 om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/126/EF om kørekort, EU-tidende 2011, nr. L 314, side 31.

Bilag 1**INDHOLDSFORTEGNELSE****0. INDLEDNING****1. LASTBILENS INDRETNING, UDSTYR OG DOKUMENTER**

- 1.1 Styreapparatet
 - 1.1.1 *Styreapparatets funktion mv.*
- 1.2 Bremses
 - 1.2.1 *Driftsbremses*
 - 1.2.2 *Nødbremse*
 - 1.2.3 *Parkeringsbremses*
 - 1.2.4 *Kontrol af bremses*
 - 1.2.5 *Lovbestemmelser i øvrigt om bremses*
- 1.3 El-anlæg, lygter, reflekser, horn mv.
 - 1.3.1 *El-anlæggets funktion*
- 1.4 Bærende dele
 - 1.4.1 *Bærende deles funktion mv.*
- 1.5 Motor, transmission samt energi- og miljørigtig kørsel
 - 1.5.1 *Motorens og transmissionens funktion samt energi- og miljørigtig kørsel*
- 1.6 Karrosseri og opbygning
 - 1.6.1 *Karrosseri, opbygning og dets fastgørelse*
- 1.7 Indre indretning, udsyn og særligt udstyr
 - 1.7.1 *Ruder, spejle, udsyn mv.*
- 1.8 Kontrolapparat
 - 1.8.1 *Kontrolapparatets funktion*
- 1.9 Lastbilens dokumenter
 - 1.9.1 *Registreringsattest*
- 1.10 Særlige køretøjer
- 1.11 Lastbilens betjeningsudstyr
 - 1.11.1 *Betjeningsudstyr*
- 1.12 Forebyggende vedligeholdelse og nødvendig reparation
 - 1.12.1 *Vedligehold mv.*

2. INDLEDENDE ØVELSER PÅ VEJ

- 2.1 Forberedelse til kørsel
 - 2.1.1 *Eftersyn, indstilling mv.*
- 2.2 Lastbilers spejle
 - 2.2.1 *Særlige forhold*
 - 2.2.2 *Indstilling af spejle*
 - 2.2.3 *Anvendelse af spejle*
- 2.3 Igangsætning og standsning ved kørebanekant
 - 2.3.1 *Start, gearbetjening, igangsætning og bremsning*
- 2.4 Højresving om hjørner
 - 2.4.1 *Færdigheder ved svingning*
- 2.5 Baglæns kørsel med målbremsning
 - 2.5.1 *Orientering og bedømmelse af lastbilens længde*

3. KØRETØJERS MANØVRE-EGENSKABER

3.1 Manøvre-egenskaber mv.

3.1.1 Generelt om forskellige køretøjers manøvre-egenskaber mv.

4. TRAFIKANTADFÆRD

4.1 Trafikantadfærd mv.

4.1.1 Opfattelse, reaktion, syn, helbred, andre trafikanter samt adfærd og holdninger mv.

5. VEJFORHOLD

5.1 Vejforhold mv.

5.1.1 Risikoforhold og vejenes sikkerhedsmæssige udformning mv.

6. GRUNDREGLER FOR KØRSEL MED LASTBILER, HERUNDER DIMENSIONER, VÆGT OG BELÆSNING

6.1 Anvisninger for færdslen

6.1.1 Færdselslovens gyldighed

6.1.2 Anvisninger for kørslen

6.2 Lastbilers bredde, længde, højde og vægt

6.2.1 Lastbilers bredde

6.2.2 Lastbilers længde

6.2.3 Lastbilers højde

6.2.4 Lastbilers vægt

6.2.5 Personer og gods

6.2.6 Færdselsulykke

6.2.7 Forsikringspligt

6.2.8 Overladelse af køretøj til andre

6.3 Køre- og hviletidsbestemmelser samt anvendelsen af kontrolapparatet

6.3.1 Køre- og hviletidsbestemmelserne

6.3.2 Anvendelse af kontrolapparatet

6.4 Godstransport mv.

6.4.1 Vejkort

6.4.2 Godskørsel for fremmed regning og firmakørsel

6.5 Supplerende uddannelse

6.5.1 Kvalifikationsbeviser mv.

7. UDVIDEDE ØVELSER PÅ VEJ

7.1 Øvelse 1

7.2 Øvelse 2

7.3 Øvelse 3 (Kørsel uden for tættere bebygget område)

7.4 Øvelse 4

7.5 Øvelse 5

7.6 Øvelse 6

7.7 Øvelse 7

8. SÆRLIGE RISIKOFORHOLD I TRAFIKKEN

9. MANØVRER PÅ KØRETEKNISK ANLÆG

- 9.1 Vejgreb og belæsning
 - 9.1.1 *Vejgrebets betydning*
 - 9.1.2 *Belæsning, dæktryk mv.*
- 9.2 Hastighed, centrifugalkraft, bremselængde og vejgrebets udnyttelse
 - 9.2.1 *Bevægelsesenergi og hastighed*
 - 9.2.2 *Centrifugalkraft*
 - 9.2.3 *Bremselængder*
 - 9.2.4 *Vejgrebets udnyttelse*
- 9.3 Hindringer på vejen
 - 9.3.1 *Slalom*
 - 9.3.2 *Dobbelt undvigemanøvre uden bremsning*
 - 9.3.3 *Kombineret bremse- og undvigemanøvre*
- 9.4 Genvindelse af vejgreb efter udskridning
 - 9.4.1 *Kørsel i kurve*
 - 9.4.2 *Baghjuls-udskridning*
 - 9.4.3 *Forhjuls-udskridning*
 - 9.4.4 *Manøvrernes gennemførelse*

10. FORBEREDELSE TIL KØREPRØVE

- 10.1 Betingelser for at få kørekort
 - 10.1.1 *Køreundervisning*
 - 10.1.2 *Indstilling til køreprøve*
 - 10.1.3 *Kørekortkategori og førerret*
- 10.2 Køreprøvens gennemførelse
 - 10.2.1 *Krav ved køreprøven*
 - 10.2.2 *Teoriprøven*
 - 10.2.3 *Den praktiske prøve*
- 10.3 Lovbestemmelser i øvrigt om kørekort
 - 10.3.1 *Kørekortets gyldighed*
 - 10.3.2 *Inddragelse og generhvervelse af kørekort*

Bilag 2

0. INDLEDNING

Det overordnede mål for køreuddannelsen til kategori C1 er:

- 1) at give eleverne indsigt i og forståelse for de farer og vanskeligheder, de som førere af lastbiler møder i færdslen, samt give dem viden om de færdselsregler og andre lovbestemmelser, der har betydning i denne forbindelse,
- 2) at give eleverne et sådant kendskab til lastbilen og dens betjening, at de kan konstatere opståede mangler af betydning for sikkerheden,
- 3) at give eleverne færdighed i at bedømme færdslen kritisk og føre lastbilen uden fare for sig selv og andre.

Køreuddannelsen til kategori C1 skal i øvrigt opfattes som en overbygning på køreuddannelsen til kategori B. Derfor må undervisningen til kategori C1 først påbegyndes, når grundlaget er i orden, dvs. når eleven har erhvervet kørekort til kategori B. Kørelæreren skal dog ved repetition af lærestoffet til kategori B sikre, at eleven fortsat er i besiddelse af de grundlæggende kundskaber og færdigheder, i det omfang de har betydning for kørsel med lastbil, således som det fremgår af bemærkningerne til delmålene.

Denne undervisningsplan indeholder en nærmere specificering af uddannelsesmålene opdelt i hovedafsnit og underafsnit.

Hvert hovedafsnit indledes med en kort beskrivelse af undervisningens formål. Derefter følger en opdeling i underafsnit med angivelse af hovedmål og detaljerede delmål. Delmålene udgør de egentlige retningslinjer for såvel undervisningen som bedømmelse ved køreprøven, idet de nøjere klarlægger hvad eleven skal vide og kunne efter endt undervisning.

Til præcisering af præstationskravene til eleven er anvendt følgende udtryk i delmålsbeskrivelserne:

Eleven skal

- 4) have kendskab til, vil sige, at eleven skal være så vidt orienteret om et emne, at det ikke er ukendt for eleven, eller at det kan understøtte og lette forståelsen af en efterfølgende mere målrettet og grundigere undervisning,
- 5) udpege, vil sige, at eleven i praksis skal kunne lokalisere bestemte køretøjsdele, herunder betjeningsudstyr,
- 6) aflæse og forstå betydningen af, vil sige, at eleven i praksis skal kunne anvende instrumenter og kontrollys i køretøjet, forstå betydningen af disse og reagere i nødvendigt omfang,
- 7) kontrollere, vil sige, at eleven uden brug af værktøj i praksis skal kunne undersøge og tage stilling til om de i de pågældende kontrolafsnit anførte krav til køretøjet er opfyldt, herunder kunne forklare hvordan kontrollen udføres,
- 8) angive årsager til, indhold eller betydning af, vil sige, at eleven skal kunne finde de korrekte svar blandt flere mulige på spørgsmål om vejafmærkning, indholdet af en lovbestemmelse og lignende, samt andre forhold af væsentlig betydning,
- 9) beherske orienterings- og manøvre-færdigheder samt andre færdigheder, vil sige, at eleven i praksis skal kunne orientere sig kritisk, håndtere køretøjets betjeningsudstyr korrekt, udføre manøvrer fejlfrit samt udføre andre færdigheder korrekt,
- 10) opfatte og bedømme, vil sige, at eleven skal kunne bemærke bestemte forhold i en færdselssituation eller på billeder, forstå forholdets betydning og hvordan man reagerer herpå, eller finde de korrekte svar blandt flere mulige på spørgsmål om de pågældende forhold,
- 11) genkende, vil sige, at eleven i praksis skal kunne genkende betydningen af anvisninger for færdslen, og efterleve betydningen af disse,

- 12) reagere hensigtsmæssigt, vil sige, at eleven i praksis skal kunne føre køretøjet og ændre hastighed, placering eller kørselsretning i overensstemmelse med færdselsreglerne, hensynet til sikkerheden og trafikafviklingen,
- 13) ved øvelse opnå erfaring om, vil sige, at eleven under kørsel i køretøjet på køreteknisk anlæg får lejlighed til at konstatere køretøjets reaktioner under udførelse af bestemte manøvrer,
- 14) opnå nogen færdighed i, vil sige at eleven under kørsel i køretøjet på køreteknisk anlæg skal kunne betjene køretøjet korrekt, uden at manøvren som helhed kræves fejlfrit udført og
- 15) ved øvelse opnå færdighed i, vil sige, at eleven under kørsel i køretøjet på køreteknisk anlæg skal kunne udføre manøvrer korrekt.

I delmålsbeskrivelserne kan præstationskravene kombineres eller kravene kan anvendes delvist. Fx er der i præstationskravet »genkende og angive betydningen af« anvendt beskrivelser fra to præstationskrav.

Præstationskravet »angive årsager til, indhold eller betydning af« anvendes ved teoriprøven.

Præstationskravet »genkende« anvendes ved den praktiske prøve.

Ved **teoriprøven** skal eleven ud fra situationer på billeder kunne »angive betydningen af« fx vejafmærkninger, ved at finde de korrekte svar blandt flere mulige.

Ved den **praktiske prøve** skal eleven i en færdselssituation kunne »genkende« fx vejafmærkning og efterleve betydningen af disse.

Der er ved målbeskrivelserne ikke skelnet skarpt mellem teoretisk og praktisk undervisning. Dette skyldes hensynet til, at teoretisk og praktisk undervisning skal integreres i størst muligt omfang, og at kørelæreren derfor stilles mere frit i valget af undervisningsmetode og undervisningssituation.

En skarp skelnen mellem teori og praksis er i øvrigt mindre hensigtsmæssig, idet megen praktisk undervisning, dvs. undervisning i praktiske færdigheder, udmærket kan indlæres i et teorilokale med de rette hjælpemidler, og en del teoriundervisning, dvs. undervisning i teoretiske emner med fordel kan formidles under praktiske øvelser i færdslen.

Om den nærmere planlægning og gennemførelse af undervisningen henvises til lærevejledningen til undervisningsplanen.

Øvelseskørsel (dvs. indledende øvelser på vej, udvidede øvelser på vej og øvelser på køreteknisk anlæg) samt køreprøve til kategori C1, skal gennemføres i en lastbil, som opfylder bestemmelserne for en lastbil, kategori C1, som anført i kørekortbekendtgørelsen med tilhørende bilag.

Om de nærmere retningslinjer for køreprøven henvises til kørekortbekendtgørelsen med tilhørende bilag.

Bilag 3

1. LASTBILENS INDRETNING, UDSKYR OG DOKUMENTER

Formålet med undervisningen er at give eleven en sådan viden om lastbilens indretning, udstyr og dokumenter samt en sådan forståelse af lastbilens funktioner, at det letter indlæringen af en korrekt og skånsom behandling af lastbilen og en sikker udførelse af de forskellige manøvrer.

Undervisningen har desuden til formål at gøre eleven bekendt med de vigtigste lovbestemmelser om lastbilens udstyr, således at eleven selv kan konstatere, om det er i lovlig stand. Eleven skal endvidere have en sådan forståelse af de tegn på fejl og mangler, der røber sig gennem lastbilens kontrolsystemer, funktioner og reaktioner, at eleven kan afgøre, om den igangværende eller påtænkte kørsel er lovlig og forsvarlig.

Det skal i øvrigt fremhæves i undervisningen, at de i delmålene anførte fremgangsmåder for kontrol og afprøvning af lastbilens udstyr ikke er udtømmende eller dækkende for alle tænkelige systemer, og at eleven må være opmærksom på stadige ændringer af lastbilens indretning samt lovbestemmelserne.

Undervisningen har endelig til formål at gøre eleven bekendt med lovbestemmelser om de vigtigste administrative dokumenter i forbindelse med lastbilens benyttelse.

1.1 Styreapparatet

Hovedmål

Eleven skal lære om styreapparatets funktion og tegn på fejl, der har betydning for færdselssikkerheden.

Eleven skal endvidere kunne konstatere om lovkrav til styreapparatet er opfyldt, samt kunne de vigtigste lovbestemmelser om styreapparatet.

Delmål

1.1.1 Styreapparatets funktion mv.

Eleven skal have kendskab til følgende funktioner:

- 1) Styreapparatet fungerer i princippet på den måde, at en drejning på rattet overføres til forhjulene gennem ratstamme, styrehus, styrearm, styrekugler, styrestænger, svingarme og forhjulsspindler.
- 2) Servostyring opnås ved at supplere styreapparatet med et servoapparat, hvorved ratdrejningens påvirkning af forhjulene forstærkes. Servoapparatet kan være hydraulisk eller elektrisk.
- 3) Ved hydraulisk servostyring frembringes olietrykket af en hydraulisk pumpe (servopumpe), der drives af lastbilens motor enten direkte eller ved remme. Servovirkningen kan således kun opnås med startet motor.
- 4) Ved elektrisk servostyring frembringes olietrykket ved hjælp af en elektrisk motor. Servovirkningen kan således kun opnås med startet motor.
- 5) Ved funktionssvigt i servoapparatet kan lastbilen styres med styreapparatet alene, men styringen vil være så tung, at fortsat kørsel er farlig og ulovlig.
- 6) Eventuelle remme til den hydrauliske pumpe skal være spændt efter bilfabrikantens anvisninger.

Kontrol af styreapparatet

Eleven skal på en holdende lastbil kunne kontrollere, om følgende forhold ved styreapparatet er opfyldt:

- 7) Servosystemet skal være påfyldt olie i tilstrækkelig mængde, målt på oliestanden i væskebeholderen, eventuelt ved hjælp af kontrollampe.

Ved servostyring kontrolleres efterfølgende punkter med startet motor efter bilfabrikantens anvisninger.

- 8) Ratslør kontrolleres ved, at hjulene straks følger rattets bevægelser. Eventuelt tilladeligt ratslør fremgår af bilfabrikantens anvisninger.
- 9) Rør- og slangeforbindelser i servosystemet skal være tætte, bedømt på umiddelbart tilgængelige dele. Eleven skal under kørsel kunne kontrollere, om følgende forhold ved styreapparatet er opfyldt:
- 10) Ved kørsel med lav hastighed skal rattet let kunne drejes fra yderstilling til yderstilling uden at møde unormal modstand i styreapparatet.
- 11) Lastbilen må ikke trække til siderne under ligeudkørsel på jævn vej.
- 12) Der må ikke forekomme støj fra hjullejer, slag i rattet eller rystelser i forhjul og rat.

Tegn på fejl i styreapparatet

Eleven skal kunne angive årsager til følgende tegn på fejl ved styreapparatet og udpege hvor fejlene kan opstå:

- 13) Ratslør kan være tegn på slør i styreforbindelser, at styrehuset sidder løst eller på slør i forhjulslejer eller hjulophæng.
- 14) Mindre slør kan være tilladt i styrekugler, i styrehus og - når motoren er standset - i styrehus med servostyring.
- 15) Støj i styreapparat med servostyring kan skyldes manglende olie i servosystemet.
- 16) Stor eller stødende modstand i styreapparat med servostyring ved svingning kan blandt andet skyldes manglende olie, defekt servostyring, herunder servopumpe.
- 17) Ujævnt/skævt dækslid kan være tegn på forkert indstilling af styreapparatet.

Lovbestemmelser i øvrigt om styreapparatet

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 18) Styreapparatet skal være således indrettet, at lastbilen kan styres let, sikkert og hurtigt.
- 19) Væsentligt slør i styreapparatet som helhed eller i dets enkelte dele må ikke forekomme.

1.2 Bremses

Hovedmål

Eleven skal lære om bremsernes funktion og om tegn på fejl, der har betydning for færdselssikkerheden.

Eleven skal endvidere kunne konstatere, om lovkrav til bremserne er opfyldt samt kunne de vigtigste lovbestemmelser om bremserne.

Delmål

1.2.1 Driftsbremser

Eleven skal have kendskab til følgende funktioner ved hydrauliske bremses:

- 1) Hjulbremserne fungerer i princippet på den måde, at en bremsebelægning ved et væsketryk presses mod en tromle eller skive på bilens hjul, så hjulets rotation nedsættes.
- 2) Væsketrykket opstår, når man træder på bremsepedalen, og trykket overføres fra hovedcylinderen gennem bremserør og slanger til hjulcylinderne i bremserne. Driftsbremsen er suppleret med en bremseforstærker, der forstærker det hydrauliske tryk, når føreren træder på bremsepedalen. Hvis forstærkeren svigter, vil fortsat kørsel være uforsvarlig og ulovlig.
- 3) To-kreds bremser består af to særskilte bremsekredse og er indrettet således, at den ene bremsekreds kan fungere til nødbremsning, hvis der er utætheder i den anden bremsekreds. Hvis den ene kreds svigter, vil fortsat kørsel være uforsvarlig og ulovlig.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende forhold ved bremserne:

- 4) Skævtrækning af lastbilen under let opbremsning på vandret vej er tegn på fejl.
- 5) Ujævn bremsning eller pludselige hugninger fra et eller flere hjul er tegn på fejl.
- 6) Bremses skal umiddelbart efterses, hvis der er for lidt bremsevæske i bremsevæskebeholderen, hvis kontrollampen lyser under kørsel, hvis bremsepedalen kan trædes længere ned end normalt, eller hvis bremsningen er ujævn eller bilen under bremsningen trækker til siden.
- 7) Alle typer bremseanlæg kan være opbygget som ABS-bremses.
- 8) ABS-systemet er indrettet således, at der ved de enkelte hjul er anbragt følere, der ved hjælp af en tandkrans registrerer hjulets rotation. Følerne sender signaler om de enkelte hjuls rotation til en elektronisk styreboks. Hvis et eller flere hjul under opbremsning har tendens til at blokere, vil den elektroniske styreboks regulere trykket til hjulbremserne således, at blokering af hjulene undgås. ABS-bremssystemet er endvidere indrettet således, at det i en hvis udstrækning muliggør styring og bremsning samtidig.
- 9) Når ABS-bremsesystemet regulerer, kan der på nogle mindre lastbiler opstå vibrationer i bremsepedalen. Dette er normalt og betyder, at systemet er i funktion. Uanset vibrationerne skal trykket på bremsepedalen opretholdes, så længe bremsning ønskes. Hvis ABS-bremssystemet ikke virker vil bremsegenskaberne ændres og kun kørsel til nærmeste værksted er tilladt.

Eleven skal have kendskab til opdeling og indretning af trykluftbremsesystemer, som er opdelt i en forsyningskreds og i en bremsekreds.

Forsyningskredsen, der leverer trykluft til bremsekredsen, består af følgende dele:

- 10) Kompressoren, der suger luft fra omgivelserne gennem et filter, komprimerer luften og opbygger derved tryk i forsyningskredsen. Kompressoren drives af lastbilens motor.
- 11) Trykregulatoren, der regulerer lufttrykket automatisk i forsyningskredsen så det holdes inden for de foreskrevne grænser.
- 12) Frostbeskyttelsessystemet, der skal forhindre isdannelse i trykluftanlægget i vinterhalvåret, idet isdannelse ellers vil kunne medføre bremsesvigt. Dette kan undgås ved at tilsætte frostvæske til luften (frostbeskyttelsespumpen) eller tørre luften inden den ledes til trykluftbeholderen (lufttørreanlæg).
- 13) Trykluftbeholderen, der opbevarer den komprimerede luft, skal kunne aftappes for kondensvand, eventuelt automatisk. På lufttørreanlæg kan aftapningsmuligheden være udeladt.
- 14) Alarmanordningen, der gør føreren opmærksom på for lavt lufttryk. Anordningen kan være erstattet af eller suppleret med manometer, der viser lufttrykket i forsyningskredsen og eventuelt også i bremsekredsen.
- 15) Tryksikringsventilen (flerekredssikringsventilen), der i tilfælde af utætheder skal sikre et vist lufttryk i forsyningskredsen.
- 16) Bremsekredsen, der sættes under tryk, når bremsepedalen aktiveres. Bremsepedalen skal kunne trædes ned til fast stop.
- 17) Luftforbruget ved én fuldbremsning med standset motor må som hovedregel ikke overstige 0,5 bar.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende typer trykluftbremses og deres særlige indretning og virkemåde:

- 18) Trykluft-mekaniske bremses, hvor bremsepedalen påvirker en bremseventil, der regulerer trykluft til bremsekredsen, og hvor kraften fra bremsemembranen mekanisk overføres til hjulbremserne eventuelt via en bremsearm.

Ved manglende trykluft vil bremsesne være uden virkning.

- 19) Trykluft-hydrauliske bremses, hvor bremsepedalen påvirker en bremseventil, der regulerer trykluft til en transformer. Transformeren omsætter lufttrykket til et hydraulisk bremsetryk ved at en trykluftcylinder påvirker en hydraulisk hovedcylinder, der leder det hydrauliske tryk videre til hjulbremserne.

Ved manglende trykluft vil bremsene være uden virkning.

1.2.2 Nødbremse

Eleven skal have kendskab til følgende indretning og virkemåde af nødbremse:

- 1) Nødbremsen skal kunne bremse lastbilen, hvis der opstår fejl i driftsbremsen.
- 2) Nødbremsen er enten indeholdt i driftsbremsen eller parkeringsbremsen.

1.2.3 Parkeringsbremsen

Eleven skal have kendskab til parkeringsbremsens indretning og virkemåde:

- 1) Mekanisk parkeringsbremse virker ved, at føreren aktiverer en betjeningsordning, hvorved der overføres bremsekraft til hjulbremsene på én eller flere aksler.

1.2.4 Kontrol af bremsen

Eleven skal kunne kontrollere, om følgende forhold ved hydraulisk driftsbremse er opfyldt:

- 1) Bremsepedalen må ikke kunne trædes i bund når der trædes hårdt på pedalen. Pedalvandringen er i øvrigt afhængig af bilfabrikatet.
- 2) Bremsepedalen må ikke synke, mens den holdes nedtrådt ved konstant tryk.
- 3) Ved bremsen med vakuumforstærker skal bremsepedalen (efter trykudligning) dog synke et lille stykke, mens den holdes nedtrådt, og motoren derpå startes.
- 4) Væskestanden i bremsevæskebeholderen skal være mellem min. - og max. -mærket, eller ved at kontrollampen derfor ikke er tændt.

Eleven skal under kørsel på en vandret, tør kørebane med asfaltbelægning kunne kontrollere, om følgende forhold ved bremsene er opfyldt:

- 5) Driftsbremsen skal på lastbiler have en sådan virkning, at bremselængden ved 30 km/t ikke overstiger ca. 7 m.
- 6) Ved langsom nedtrædning af bremsepedalen skal bremsevirksomheden være jævnt stigende, bedømt ved en bremseprøve.

Eleven skal kunne angive årsager til tegn på fejl ved bremsene og udpege hvor fejlene kan opstå:

- 7) Olietilsøling af ankerplade eller inderside af dæk kan være tegn på utæt hydraulisk hjulcylinder.
- 8) For lang pedalvandring ved hydraulisk anlæg med/uden forstærkning kan være tegn på manglende justering af bremsen eller en defekt bremsekreds.
- 9) Skævtrækning under bremsning eller uens bremsning tyder på fugt eller snavs på bremsebelægningsflader eller på defekte hjulbremsen, bremsecylindre eller bremsemembraner.
- 10) Ujævn bremsning eller pludselige hugninger fra et eller flere hjul tyder på fejl i bremsetromler/bremsekiver eller bremsebelægningsflader.
- 11) Nedsat bremsevirksomhed tyder på manglende justering af bremsen eller forkert indstillet, eventuelt defekt ALB-ventil.
- 12) Baghjulsblokade under moderat opbremsning kan være tegn på forkert indstillet eller defekt ALB-ventil.

1.2.5 Lovbestemmelser i øvrigt om bremsen

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Lastbilen skal være forsynet med to-kreds driftsbremse, nødbremse og parkeringsbremse.
- 2) Lastbiler skal være forsynet med ABS-bremser.
- 3) Driftsbremsen skal virke på alle hjul, og kunne afbremse og standse lastbilen på en sikker, hurtig og virksom måde ved enhver hastighed og under alle belastningsforhold.

- 4) Driftsbremsens krævede virkning skal kunne opnås ved første aktivering af bremsepedalen.
- 5) Nødbremsen skal kunne afbremse og standse lastbilen sikkert og virksomt, hvis der opstår en fejl i driftsbremsen.
- 6) Parkeringsbremsen skal kunne holde lastbilen standset på en vej med en stigning på 18 % og skal kunne blive stående tilspændt.

1.3 El-anlæg, lygter, reflekser, horn mv.

Hovedmål

Eleven skal lære om det elektriske anlægs funktion.

Eleven skal endvidere kunne kontrollere om lovkrav til lygter, reflekser mv. er opfyldt samt kunne de vigtigste lovbestemmelser om el-anlæg, lygter og reflekser.

Delmål

1.3.1 El-anlæggets funktion

Eleven skal have kendskab til følgende funktioner og forhold:

- 1) De fleste lastbiler har vedligeholdelsesfri akkumulator. Er akkumulatoren ikke vedligeholdelsesfri, skal hver celle være tilstrækkeligt fyldt op og eventuelt efterfyldes med destilleret vand, så blypladerne er dækket. Pulverdannelse omkring akkumulatoren skal vaskes væk for at undgå ætsninger omkring poler og polsko.
- 2) For at sikre effektiv strømtilførsel i det elektriske anlæg skal alle ledninger, kontakter og sikringer være rene, hele og godt isolerede, og stelforbindelser skal sidde fast og være frie for tæring.

Eleven skal angive indholdet af følgende:

- 3) Lastbilens startmotor, blæser, vinduesviskere og -vasker, horn, lygter, signallys og kontrollamper virker ved elektrisk strøm.
- 4) Strømmen fås fra akkumulatoren og føres fra akkumulatorens ene pol over ledninger, kontakter og sikringer til de strømforbrugende dele og tilbage over stellet til akkumulatorens anden pol.
- 5) For at få fuld udnyttelse af akkumulatoren skal hver celle være tilstrækkeligt fyldt op og eventuelt efterfyldes med destilleret vand, så blypladerne er dækket. Pulverdannelse omkring akkumulatoren skal vaskes væk for at undgå ætsninger omkring poler og polsko.
- 6) For at sikre effektiv strømtilførsel i det elektriske anlæg skal alle ledninger, kontakter og sikringer være rene, hele og godt isolerede, og stelforbindelser skal sidde fast og være frie for tæring.

Lovbestemmelser om påbudte lygter og reflekser

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser vedrørende påbudte lygter og reflekser:

- 7) Lastbilen må kun være udstyret med påbudte eller tilladte lygter og reflekser.
- 8) De påbudte lygter og reflekser omfatter:
 - a) to lygter med fjernlys,
 - b) to lygter med asymmetrisk nærlys,
 - c) to lygter med positionslys,
 - d) to lygter med baglys,
 - e) to lygter med stoplys,
 - f) mindst én nummerpladelygte,
 - g) to blinklygter foran og bagpå samt en på hver side af lastbilen. Blinklygterne skal kunne anvendes som havariblink,
 - h) to godkendte og mærkede røde bagudvendende reflekser (må ikke være trekantede) og

- i) røde/gule godkendte og mærkede bagudvendende refleksplanke(r) med skrå striber.
- 9) På lastbiler, der er bredere end 2,10 m, skal der desuden være to fremadrettede og to bagudrettede markeringslygter henholdsvis med hvidt og rødt lys, der tydeligt kan ses i 300 m's afstand uden at blænde.
- 10) Forlygternes fjernlys skal kunne oplyse vejen mindst 100 m foran lastbilen, nærlyset skal kunne oplyse vejen mindst 30 m foran lastbilen uden at blænde, og positionslyset skal tydeligt kunne ses i mindst 300 m's afstand uden at blænde.
- 11) Forlygternes lys skal være hvidt eller gulligt.
- 12) Baglygterne skal have rødt lys, der tydeligt kan ses i mindst 300 m's afstand uden at blænde.
- 13) Påbudte positionslygter, baglygter, nummerpladelygter og eventuelle markeringslygter skal kunne holdes tændt med standset motor og må ikke kunne slukkes, når nærlys, fjernlys eller tågelys er tændt.
- 14) Lastbiler, der er længere end 6 m, skal være forsynet med godkendte og mærkede gule sidereflekser og sidemarkeringslygter, der skal være fordelt på lastbilens sider.
- 15) Sidemarkeringslygterne skal tydeligt kunne ses i mindst 300 m's afstand uden at blænde.
- 16) Ældre lastbiler kan være forsynet med enten sidereflekser eller sidemarkeringslygter.
- 17) Nummerpladelygter skal belyse den bageste nummerplade så den tydeligt kan læses i mindst 20 m's afstand.

Lovbestemmelser om tilladte lygter og reflekser

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelse:

- 18) De tilladte lygter og reflekser omfatter:
 - a) Ekstra fjernlyslygter, kørellyslygter, ekstra baglygter, ekstra blinklygter, ekstra stoplygter, tågeforlygter, baklygter, tågebaglygter, søge- og arbejdslygter, afmærknings- og markeringslygter, parkeringslygter samt overhalingsblink, for hvilke der gælder særlige regler. Endvidere må lastbilen være udstyret med hvide reflekser foran, gule reflekser på siderne og supplerende røde reflekser bagpå.
- 19) Pærer skal være sat rigtigt i forlygternes fatninger, (eventuelt bedømt udefra på lys/mørkegrænsens placering).

Kontrol af lygter mv.

Eleven skal kunne kontrollere, om følgende forhold ved påbudte lygter, reflekser og horn er opfyldt:

- 20) Alle lygter og reflekser skal være hele og rene, og alle lygter skal kunne lyse.
- 21) Nærlyset må ikke blænde (bedømt på, at overkanten af lysgrænsen falder 1 cm pr. m).
- 22) Stoplygterne skal give væsentligt kraftigere lys end baglygterne.
- 23) Blinklygterne skal blinke med gult lys, der tydeligt kan ses i sollys.
- 24) Havariblinket skal kunne tænde alle blinklygter samtidig.
- 25) Nummerpladelygter skal have hvidt lys, der kan belyse den bageste nummerplade.
- 26) Lygter i et lygtepar skal have ens farve og lysstyrke.
- 27) Hornet skal have en klar, konstant tone.
- 28) Supplerende bagudvendende røde reflekser må ikke være trekantede og skal være anbragt symmetrisk.
- 29) Røde/gule bagudvendende refleksplanke(r) med skrå striber.

Lovbestemmelser i øvrigt om el-anlægget

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser vedrørende det elektriske anlæg:

- 30) Akkumulatoren skal være fastgjort og således anbragt eller dækket, at der ikke kan opstå kortslutning.
- 31) El-anlægget skal være forsynet med sikringer for at imødegå brand ved eventuel kortslutning. Elektrisk ekstraudstyr skal være forbundet med en sikring.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende vedrørende lygter mv.:

- 32) Hvis blinklygterne blinker væsentligt hurtigere end sædvanligt, er det normalt tegn på, at en eller flere blinklygter ikke virker.
- 33) Alle lygter og reflekser skal være hele og rene, og alle lygter skal kunne lyse.
- 34) Hornet skal have en klar, konstant tone.

1.4 Bærende dele

Hovedmål

Eleven skal lære om de bærende deles funktion og om tegn på fejl, der har betydning for færdselssikkerheden.

Eleven skal endvidere kunne kontrollere om lovkrav til de bærende dele er opfyldt samt kunne de vigtigste lovbestemmelser om bærende dele.

Delmål

1.4.1 Bærende deles funktion mv.

Eleven skal have kendskab til følgende forhold og funktioner:

- 1) Lastbilens bærende dele omfatter følgende:
 - a) Chassis/selvbærende konstruktioner,
 - b) hjulophæng, som består af aksler/bogier, fjederkonsoller, fjederbolte, lasker, fjedre og støddæmpere og
 - c) hjul, som består af hjullejer, fælge og dæk.
- 2) Lastbilens vægt overføres til vejen gennem de bærende dele.
- 3) Fjedersystemets funktion er sammen med støddæmperne at udjævne og optage de kræfter, der opstår ved kørsel på ujævn vej, samt sikre hjulenes kontakt med vejen. Nogle fjedersystemer skal ligeledes overføre de kræfter, der opstår ved igangsætning, bremsning og svingning.
- 4) Affjedring med bladfjedre og skruefjedre er de almindeligste fjedersystemer. Der kan dog forekomme anden form for affjedring.
- 5) Bladfjedrenes form kan være forskellig, men normalt består en bladfjeder af flere sammenholdte fjederlag af forskellig længde. Det øverste fjederlag (styrelaget) er som regel forsynet med et øje. Fjederen er fortil fastgjort til chassisrammen med en fjederbolt og bagtil via et glideled eller en laskeforbindelse.

Risikoforhold ved bærende dele

Eleven skal kunne angive betydningen af følgende forhold:

- 6) Kørsel med dæk, der ikke er beregnet til det aktuelle køretøj og det aktuelle kørselsformål, medfører risiko for dækskader og eventuel dæksprængning.
- 7) Kørsel med dæk, der er beskadiget kan ligeledes medføre risiko for dæksprængning. Dæksprængningen vil som regel ske ved høj hastighed, og derfor er konsekvenserne så meget desto værre, især ved dæk på styrende aksler.
- 8) Fejl i bærende dele (hjulophæng, lejer, mv.) medfører risiko for sammenbrud.
- 9) Manglende afbremsning af køretøj ved hjulskift, medfører risiko for skade på køretøj og personer.

Kontrol af bærende dele

Eleven skal kunne kontrollere, om følgende forhold ved de bærende dele er opfyldt:

- 10) Dæk skal på alle hjul have mindst 1 mm dybde i slidbanens hovedmønster. Sliddet bør ikke være ujævnt og dækket skal være uden beskadigelser.
- 11) Nav- og hjulmøtrikker skal være afskærmet ved hjulkapsel eller lignende, såfremt de ligger uden for dækkets yderside.
- 12) Chassisrammen må ikke være deformeret, revnet eller beskadiget i øvrigt.
- 13) Bladfjederens enkelte lag må ikke være knækket.
- 14) Skruefjederen må ikke være knækket.

Lovbestemmelser i øvrigt om bærende dele

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 15) I hjulophænget som helhed eller i dets enkelte dele må der ikke på grund af slid eller lignende forekomme væsentligt slør.
- 16) Dæk, fælge og hjullejer skal være ubeskadigede.
- 17) Et dæk kan være opbygget som diagonaldæk eller radialdæk.
- 18) Dæk skal være pumpet op til et lufttryk efter bilfabrikantens forskrifter.
- 19) Dæk på samme aksel skal sammenlagt have en bæreevne, som mindst skal svare til det tilladte akseltryk. Bæreevnen fremgår af dækmærkningen. Dæk skal desuden være af en dimension og udformning, der svarer til fælgen.
- 20) Dæk på samme aksel skal være af samme dimension og type.
- 21) Lastbilen skal være affjedret på alle aksler.
- 22) Lastbilen skal være forsynet med støddæmpere ved forhjulene.

Tegn på fejl i bærende dele

Eleven skal kunne angive årsager til følgende tegn på fejl ved bærende dele og udpege hvor fejlene kan opstå:

- 23) Ujævnt/skævt dækslid kan ofte skyldes forkert indstillet styretøj eller defekte støddæmpere. Ved påkørsel af kantsten eller lignende vil der kunne opstå skader på dækket (slidbane og karkasse).
- 24) Unormal dækform ved vejen, unormalt varmt dæk efter nogen tids kørsel eller tendens til, at lastbilen trækker til en af siderne tyder på ukorrekt dæktryk, som i længden kan ødelægge dækket. Dæktrykket bør i så fald kontrolleres ved brug af dæktryksmåler.
- 25) Olieudtræk på støddæmper tyder på defekter i støddæmper.
- 26) Revner i malingen eller koncentrerede rustdannelser (ruststriber) på chassisramme eller fjedre kan skyldes brud. Rustdannelser omkring bolte og nitter tyder på, at de har løsnet sig på grund af slid eller manglende vedligeholdelse.
- 27) Rystelser og vibrationer i forhjulene kan være tegn på fejl i hjulophæng eller ubalance i hjulene.

1.5 Motor, transmission samt energi- og miljørigtig kørsel

Hovedmål

Eleven skal lære om motorens og transmissionens funktion, om tegn på fejl, om betjeningsfejl og om energi- og miljørigtig kørsel.

Eleven skal endvidere kunne konstatere, om visse krav til motor og transmission er opfyldt, samt kunne de vigtigste lovbestemmelser om miljørigtig kørsel.

Delmål

1.5.1 Motorens og transmissionens funktion samt energi- og miljørigtig kørsel

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende forhold og funktioner:

- 1) Motoren fungerer i princippet på den måde, at stempler sættes i bevægelse, når en brændstoffblanding antændes.
- 2) Stemplernes bevægelse omsættes til en roterende bevægelse af en krumtapaksel, og denne bevægelse føres videre gennem kobling, gear og differentiale til lastbilens drivende hjul.
- 3) I en dieselmotor suges luften ind i cylinderen, hvorefter brændstoffet under højtryk ved hjælp af dyser indsprøjtes i cylindrene. Foran luftindsuget er indskudt et luftfilter, der skal tilbageholde urenheder i luften. Foran brændstofpumpen er indskudt et brændstoffilter, der skal tilbageholde urenheder i brændstoffet. Disse filtre skal med mellemrum renses/udskiftes.
- 4) I en dieselmotor sker forbrændingen ved selvantændelse på grund af det høje tryk i cylinderen (kompression). Selvantændelsen kræver høj temperatur/tryk. Derfor må luften i cylindrene ved start af motoren ofte opvarmes. Det sker i almindelighed ved hjælp af et gløderør, der får strøm ved betjening af en kontakt på instrumentpanelet eller ved betjening af startnøglen.

Eleven skal have kendskab til følgende funktion vedrørende kobling og gearkasse:

- 5) Koblingens funktion er at til- og frakoble forbindelsen mellem motor og gearkasse ved stilstand og ved gearskift.
- 6) Koblingen skal kunne overføre motorens fulde trækraft uden at glide, når der er koblet til.
- 7) Aktivering af koblingen sker normalt ved pedaltryk, som ofte overføres til koblingen ved hjælp af hydraulik og eventuelt trykluft.
- 8) Nødvendige tilpasninger til hastigheden og af trækraften kræver, at lastbilen er forsynet med en gearkasse som indeholder en række tandhjulssæt, som kan anvendes i forskellige kombinationer.
- 9) Til mange kørselsformål anvendes helautomatisk gearkasse, hvor automatikken sørger for gearskiftene ved hjælp af information om lastbilens hastighed, motorens belastning og trykket på gaspedalen.
- 10) ASR-systemets (anti-spin-regulering) opgave er at forhindre drivhjulene i at spinne ved start og under kørsel. En advarselslampe advarer føreren, hvis systemet er i funktion (hjul spinner).

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelse:

- 11) Lastbiler skal være forsynet med hastighedsbegrænsere, der er indstillet således, at hastigheden ikke kan overskride 90 km/t.

Risiko ved betjeningsfejl

Eleven skal kunne angive årsager til følgende betjeningsfejl af betydning for driftssikkerheden:

- 12) Startvanskeligheder ved kold dieselmotor uden brug eller ved for kortvarig brug af forvarmer.
- 13) Risiko for ødelæggelse af kobling ved for langsom betjening af koblingen på koblingspunktet.
- 14) Kørsel i forkert gear, der overbelaster motoren og udvikler unødigt røg.
- 15) Risiko for tilstopning i brændstoffilter og i rør mellem olietank og dieselmotor ved anvendelse af forkert dieselolie i frostperioder.

Kontrol af motor og transmission mv.

Eleven skal kunne kontrollere, om følgende forhold ved motor og transmission er opfyldt:

- 16) Motorolie skal være påfyldt i tilstrækkelig mængde, aflæst på oliepindens min- og max-mærker eller ved kontrollamper mv.
- 17) Kølervæske skal være påfyldt i tilstrækkelig mængde, bedømt efter instruktionsbogens anvisninger.

- 18) For lastbiler, hvor der indgår hydraulik til koblingen, kontrolleres systemet for tilstrækkelig væskestand.
- 19) Udstødningssystemet skal være tæt og have tilstrækkelig støjdæmpende virkning, bedømt ved udstødningslyden.

Eleven skal have kendskab til, at motoren normalt ikke kan starte uden udluftning af brændstofssystemet i følgende tilfælde:

- 20) Lastbilen har været kørt tom for dieselolie.
- 21) Brændstofssystemet har været åbnet for rengøring eller fx udskiftning af filtre.
- 22) Brændstofssystemet har været defekt, så luft er trængt ind.

Eleven skal have kendskab til, at udluftning foretages efter instruktionsbogens forskrifter.

Tegn på fejl i motor og transmission mv.

Eleven skal kunne angive årsager til følgende tegn på fejl ved motor og transmission:

- 23) Unødig røg fra motorens udstødning kan tyde på slidt motor eller fejl ved brændstofssystemet.
- 24) Støj i unormalt omfang ved gasgivning tyder på fejl i udstødningssystemet.
- 25) Motoropspeedning, uden at hastigheden øges, tyder på fejl i kobling.
- 26) Vanskeligt gearskifte med kraftige mislyde tyder på fejl i gear eller kobling eller fejlbetjening.

Smøring mv.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende forhold:

- 27) Smøring, frostsikring og vedligeholdelse foretages efter bilfabrikantens anvisninger.

Energi- og miljørigtig kørsel

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 28) For at undgå luft- og støjforurening bør man ikke lade motoren gå i tomgang i længere tid. Motoren bør først startes, umiddelbart før man skal køre, eller den korte tid forinden, som er nødvendig for at opnå tilstrækkeligt arbejdstryk i bremsesystemet.
- 29) Køremåden har stor betydning for energiforbruget. Høje hastigheder og aggressiv kørsel med kraftige accelerationer, fx i forbindelse med overhalinger medfører øget brændstofforbrug, mens energirigtig køreteknik kan give 10-20 % besparelse af brændstof. Dette kan tillige medføre meget store besparelser i lastbilens samlede driftsomkostninger.
- 30) Ved energirigtig køreteknik forstås, at man generelt undlader unødvendige og stadige hastighedsændringer.
- 31) Under fremkørsel mod signalregulerede kryds bør man forudse, om standsning for gult eller rødt bliver nødvendigt, og i givet fald tilpasse hastigheden det sidste stykke frem mod krydset, frem for at fortsætte med høj hastighed og derefter bremse kraftigt til sidst.
- 32) Ved hastighedsnedsættelse kan brændstofforbruget reduceres ved at slippe speederen helt frem for at koble ud. Brændstofforbruget kan også reduceres ved at springe gear over, fx fra 2. til 4. gear.

Lovbestemmelser i øvrigt om miljørigtig kørsel

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 33) Lastbilen skal betjenes således, at den ikke støjer unødvendigt eller udvikler røg og gasarter i unødvendigt omfang.
- 34) Unødvendig og forstyrrende kørsel må ikke finde sted ved bebyggelse, og hvis kørslen er nødvendig skal føreren køre på en sådan måde, at andre forstyrres mindst muligt.
- 35) Eventuelle forbud mod tomgangskørsel.

36) Visse lastbiler skal være forsynet med partikelfilter ved kørsel i miljøzone.

1.6 Karrosseri og opbygning

Hovedmål

Eleven skal lære om lastbilens karrosseri og opbygning, herunder betegnelser, fastgørelse, betjening og risikoforhold.

Eleven skal kunne de vigtigste lovbestemmelser om karrosseri og opbygning, herunder lastbiler til særlige transportarter (fx til farligt gods).

Delmål

1.6.1 Karrosseri, opbygning og dets fastgørelse

Eleven skal have kendskab til følgende betegnelser:

- 1) Karrosseriet omfatter hovedsageligt førerhus (tag, sider og døre), motorhjelms og skærme.
- 2) Opbygningen omfatter fx lad, tank, kran mv. En lastbil kan være indrettet med flere forskellige opbygninger.
- 3) Nogle lastbiler har ingen egentlig chassisramme, men kan være opbygget som en selv bærende konstruktion (fx små lukkede lastbiler).
- 4) Et selv bærende karrosseri kan kun have begrænset opbygning.

Eleven skal kunne kontrollere følgende forhold:

- 5) At eventuelt tippbart førerhus er fastlåst efter fabrikantens forskrifter.
- 6) At eventuel container eller veksellad er forsvarligt fastgjort.
- 7) At døre til eventuelt lastrum er forsvarligt lukkede/fastgjort.
- 8) At eventuel pressening er tilspændt.
- 9) At eventuelt gods er placeret og fastgjort forsvarligt (se afsnit 6.2.5).

Almindeligt forekommende opbygninger

Eleven skal have kendskab til følgende forhold ved opbygninger, fastgørelse og betjening:

- 10) Fast lad er permanent fastgjort med bolte til chassisrammen eller en hjælperamme, der fordeler belastningen på chassisrammen. Bolte skal være fastspændt og chassis- eller hjælperamme skal være uden revner eller brud.
- 11) Tappelad er et lad, der ved hjælp af et hydraulisk løftesystem kan tippes bagud og/eller til siderne. Løftesystemet skal være solidt indbygget i chassisrammen og således indrettet, at tipningen automatisk ophører, når laddet er i øverste stilling. Laddet skal understøttes med stænger eller lignende i løftet stilling, når man arbejder under det. Under kørsel skal tappeladslåsene være spændte.
- 12) Container er et lastrum, som med eller uden gods er beregnet til at blive læsset af eller på lastbilen. Opbygning til container omfatter containerlås i chassis eller hjælperammen, således at containeren kan være sikkert fastlåst i hvert hjørne under kørsel.
- 13) Veksellad (sættelad, skiftelad, herunder fx »affaldscontainer« eller »tankveksellad«) er ladtyper, beregnet til af- og pålæsning enten ved hjælp af en hejseanordning eller ved at køre lastbilen ind under laddet, som skal være hævet på støtteben i passende højde. Opbygning til kørsel med veksellad omfatter anordninger, der kan fastholde vekselladdet sikkert på lastbilen.
- 14) Tanke kan være fast anbragt på lastbilen eller være aftagelige. Tanke på lad med et rumfang på 4 m³ eller derover skal være fastgjort til chassis- eller hjælperamme. Mindre tanke på lad skal mindst være fastgjort til laddets tværstrøer.

- 15) Læsebagsmæk anvendes til af- og pålæsning. Læsebagsmæk må under kørsel ikke udnyttes som forlænget lad, men skal være slået op og sat i korrekt transportstilling efter fabrikantens anvisning.
- 16) Læsekran anvendes til af- og pålæsning. Læsekran skal være solidt fastmonteret til lastbilen. Under kørsel skal læsekran være sat i transportstilling efter fabrikantens anvisning.

Risikoforhold ved opbygninger

Eleven skal kunne angive betydningen af følgende risikoforhold:

- 17) Høje opbygninger på lastbilen bevirker, at tyngdepunktet hæves, hvorved køreegenskaberne ændres med øget risiko for væltning i sving.
- 18) Lastbilen bliver mindre retningsstabil og får tendens til overstyring ved kørsel med en belæst lastbil, hvor laddet (ladmidten) er placeret længere bagude end normalt (denne risiko er især til stede ved kørsel med veksellad).

Lovbestemmelser om karrosseri og opbygning

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 19) Karrosseri og ladopbygning skal være solidt fastgjort til lastbilens bærende dele, og opbygning skal være solidt fastgjort til lastbilen.
- 20) Karrosseri og opbygning skal være uden skarpe kanter eller udragende dele, der kan være til unødigt fare for andre trafikanter.
- 21) Lastbilens hjul skal være således afskærmet, eventuelt ved karrosseriets udformning, at andre trafikanter er beskyttet mod stænk.
- 22) Lastbiler skal normalt være forsynet med en afskærmning bagtil mod underkøring (bagkofanger), der forhindrer bagfrakommende at køre ind under lastbilen. Der gælder særlige regler for fx bil med veksellad.
- 23) Lastbiler skal normalt være forsynet med sideafskærmning på højre side.
- 24) Toppelad, læsebagsmæk, læsekran og veksellad skal mindst hver 12. måned af en leverandør eller en sagkyndig have foretaget et lovpligtigt hovedeftersyn efter leverandørens anvisninger.

Transport af farligt gods

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 25) Lastbiler til transport af farligt gods i tanke, samt visse lastbiler, der transporterer eksplosive stoffer, skal godkendes specielt af en synsvirksomhed og Beredskabsstyrelsen.

1.7 Indre indretning, udsyn og særligt udstyr

Hovedmål

Eleven skal lære de vigtigste lovbestemmelser om lastbilens indre indretning mv.

Delmål

1.7.1 Ruder, spejle, udsyn mv.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Ruder skal holdes rene og dugfrie.
- 2) Forruden skal kunne holdes ren med viskere og vasker.
- 3) Forruden skal kunne holdes fri for dug og rim, fx med en varmluftblæser.

- 4) Der må ikke være anbragt løse eller eftermonterede genstande såsom vindafvisere, hylder, skærme, gardiner, pynt eller andet, der tager selv en mindre del af førerens udsyn gennem forrude og sideruder eller udsynet til spejlene.
- 5) Lastbilen skal være forsynet med et udvendigt førerspejl i hver side.
- 6) Lastbilen skal udvendigt i højre side desuden være forsynet med et vidvinkelspejl og nærzonespejl. Nærzonespejl er kun påkrævet, når det kan anbringes mindst 2 m over vejen. Lastbiler, der har monteret vidvinkelspejl af ældre type, skal tillige være forsynet med et blindvinkelspejl/kamera.
- 7) Vidvinkelspejl eventuelt suppleret med blindvinkelspejl i lastbilens højre side skal give føreren af lastbilen udsyn skråt bagud fra lastbilens førerhus.
- 8) Nærzonespejl skal give føreren af lastbilen udsyn i en afstand af mindst 2 m ud fra højre side af lastbilens førerhus.
- 9) Blindvinkelspejl skal øge førerens mulighed for at se cyklister til højre for lastbilen.

Eleven skal have kendskab til følgende forhold ved udsyn:

- 10) Hvert udvendigt førerspejl skal have en reflekterende flade på mindst 200 cm², hvis det er konvekst (buet), og mindst 300 cm², hvis det er plant.

Eleven skal kunne angive årsager til følgende tegn på fejl ved særligt udstyr:

- 11) Kan forruden ikke holdes ren, er det tegn på fejl i visker eller vasker.

Eleven skal kunne kontrollere følgende:

- 12) Sprinklervæske skal være påfyldt i tilstrækkelig mængde.

1.8 Kontrolapparat

Hovedmål

Eleven skal lære de grundlæggende bestemmelser om kontrolapparats funktion, der er fastlagt i Europaparlamentets og Rådets forordning om vejtransport.

Delmål

1.8.1 Kontrolapparatets funktion

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende bestemmelser om kontrolapparatet:

- 1) Kontrolapparatet skal anvendes i et køretøj, hvis største tilladte totalvægt inkl. påhængsvogn eller sættevogn overstiger 3.500 kg. Visse køretøjer er dog undtaget fra køre- og hviletidsbestemmelserne.
- 2) Kontrolapparatet og førerkortet skal fungere rigtigt og anvendes korrekt.
- 3) Kontrolapparatet skal være installeret korrekt, være afprøvet og plomberet af et autoriseret værksted og forsynet med en installationsplade.
- 4) Kontrolapparatet skal mindst én gang hvert andet år efterses af et autoriseret værksted. I forbindelse med 2-års eftersynet skal værkstedet udskifte installationspladen.

De nærmere bestemmelser om kontrolapparat er fastlagt i Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 561/2006 af 15. marts 2006 om harmonisering af visse sociale bestemmelser inden for vejtransport og i Rådets forordning (EØF) nr. 3821/85 om kontrolapparatet inden for vejtransport.

1.9 Lastbilens dokumenter

Hovedmål

Eleven skal have viden om hvilke oplysninger der fremgår af lastbilens dokumenter, samt lære, hvornår disse dokumenter skal medbringes.

Delmål

1.9.1 Registreringsattest

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) For at en lastbil kan anvendes, skal den være registreret og der skal være udstedt en registreringsattest.
- 2) Registreringsattest, hvoraf fremgår lastbilens egenvægt/køreklare vægt, dens tilladte totalvægt samt eventuelt hvilken størrelse påhængskøretøj, der må kobles til den.
- 3) På grundlag af registreringsattester kan føreren afgøre, om lastbil og påhængskøretøj må sammenkobles.
- 4) Ved kørsel med påhængskøretøj skal lastbilens og påhængskøretøjets registreringsattester medbringes. Ved kørsel i udlandet, skal de originale attester, eller en af et motorkontor udstedt genpart, medbringes.
- 5) Ved kørsel med lastbil, der anvendes til firmakørsel, skal lastbilens registreringsattest medbringes.
- 6) Ved kørsel i Danmark kan medbringes kopier. Dog skal den originale attest eller en af et motorkontor udstedt genpart altid medbringes, når lastbilen anvendes til firmakørsel.

Eleven skal have kendskab til følgende:

- 7) Mange lande kræver, at der medbringes original registreringsattest ved kørsel i omhandlede lande.

1.10 Særlige køretøjer

Særlige køretøjer indgår ikke i undervisningen til kategori C1.

1.11 Lastbilens betjeningsudstyr

1.11.1 Betjeningsudstyr

Repetition efter undervisningsplan for kategori B, afsnit 1.1.1 »Betjeningsudstyr«.

1.12 Forebyggende vedligeholdelse og nødvendig reparation

Hovedmål

Eleven skal lære om betydningen af forebyggende vedligeholdelse og nødvendig reparation.

Delmål

1.12.1 Vedligehold mv.

Eleven skal kunne angive betydningen af følgende forhold:

- 1) Akutte reparationer undgås bedst, ved at følge fabrikantens serviceplan for køretøjet.
- 2) Er der opstået fejl på køretøjet af væsentlig betydning for færdselssikkerheden, skal det straks repareres.

Bilag 4

2. INDLEDENDE ØVELSER PÅ VEJ

Formålet med undervisningen i de indledende øvelser er at give eleven færdighed i grundlæggende beherskelse af lastbilen ved lave hastigheder og herunder gøre eleven bekendt med lastbilens længde og bredde, særlige manøvreegenskaber, samt førerens orienteringsmuligheder ved brug af spejle.

Øvelserne kan med fordel henlægges til en lukket øvelsesplads eller en del af et køreteknisk anlæg, men må ellers gennemføres på et passende roligt sted, fx et industrikvarter uden for normal arbejdstid eller en ubenyttet parkeringsplads.

De enkelte manøvrer skal være indlært med så stor sikkerhed og præcision, at eleven i de efterfølgende udvidede øvelser på vej hovedsagelig kan koncentrere sig om at tilpasse kørslen til vej- og færdselsforholdene og de gældende færdselsregler.

Hver enkelt øvelses præcise indhold er fastlagt i delmålene. Varigheden bestemmes af den enkelte elevs behov. De enkelte øvelser anses for indlært med tilfredsstillende resultat, når de kan udføres med den grad af præcision, som fremgår af delmålsbeskrivelserne.

De enkelte øvelser/manøvrer skal gennemføres med en lastbil, som opfylder bestemmelserne for lastbil, kategori C1, i kørekortbekendtgørelsen med tilhørende bilag.

2.1 Forberedelse til kørsel

Hovedmål

Eleven skal lære at foretage de nødvendige sikkerhedsmæssige forberedelser til kørslen og blive fortrolig med betjeningsudstyrets betegnelser og placering.

Delmål

2.1.1 Eftersyn, indstilling mv.

Eleven skal beherske følgende færdigheder inden kørslen påbegyndes:

- 1) Rengøre eventuelt duggede eller tilsmudsede ruder, spejle og lygteglas.
- 2) Eventuelt løst liggende genstande fjernes fra instrumentbord, solskærme og pladsen under og foran førersædet.
- 3) Sikre sig, at der ikke er monteret genstande, der tager udsynet gennem ruderne.
- 4) Betjene dørenes lukke- og låsetøj.
- 5) Indstille førersædet for at opnå bekvem kørestilling, det bedst mulige udsyn og for at kunne betjene bilens udstyr, herunder aflæse instrumenter og kontrolllys.
- 6) Spænde og justere eventuel monteret sikkerhedssele samt nakkestøtte.
- 7) Kunne frigøre sig hurtigt fra sikkerhedsselen.
- 8) Betjene koblings-, speeder- og bremsepedal.
- 9) Betjene gear og parkeringsbremse.
- 10) Betjene kontakter til lys, tegn- og signalgivning, vinduesvisker og -vasker, blæser samt solskærm, mv.

Eleven skal kunne aflæse og forstå betydningen af instrumenter og kontrolllys.

Eleven skal have kendskab til følgende:

- 11) Betjening af koblings-, speeder- og bremsepedal med uhensigtsmæssigt fodtøj, kan medføre risiko for fejlbetjening.

2.2 Lastbilers spejle

Hovedmål

Eleven skal lære om korrekt indstilling af spejle samt om disses optimale anvendelse.

Delmål

2.2.1 Særlige forhold

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 1) Spejle på lastbilen er sædvanligvis konvekse (udadbuede).
- 2) Jo mere buet spejlet er, des større synsvinkel får man i spejlet - men samtidig bliver de ting, man ser i spejlet »mindre«.
- 3) På grund af spejlets krumning er det vanskeligt at bedømme afstanden til de ting man ser.
- 4) De forskellige spejle kan have forskellig krumning, hvilket yderligere vanskeliggør bedømmelse af afstand.
- 5) Forkert indstillede spejle nedsætter førerens mulighed for at orientere sig bagud og langs siden af lastbilen.
- 6) Snavsede eller revnede spejle kan nedsætte førerens orienteringsmuligheder eller give et forvrænget spejlbillede.
- 7) Uanset hvor godt spejlene er indstillet, vil der altid være blinde vinkler.

2.2.2 Indstilling af spejle

Eleven skal beherske følgende færdigheder:

- 1) Indstille førerspejle og vidvinkelspejl samt eventuelt nærzonespejl og blindvinkelspejl så det bedst mulige udsyn opnås, uden at man behøver at ændre kørestilling.
- 2) Førerspejlet på hver side indstilles således, at siden af lastbilen netop kan ses i den inderste del af spejlet (siden af lastbilen bør højst fylde 1 cm i hvert spejl) og således, at horisonten kan ses i den øverste del af spejlet.
- 3) Vidvinkelspejlet indstilles således, at lastbilen kun lige kan ses i den inderste del af spejlet (siden af lastbilen bør højst fylde 1 cm i hvert spejl) og således, at horisonten flugter med spejlets øverste kant.
- 4) Nærzonespejlet indstilles således, at siden af førerhuset netop kan ses i toppen af spejlet (siden af lastbilen bør højst fylde 1 cm i hvert spejl) og således, at synsfeltet fremefter og bagud er næsten lige store.
- 5) Blindvinkelspejl indstilles således, at en mindst 1 m høj genstand placeret ca. 2 m ud fra højre fordør kan ses i spejlets nederste højre hjørne.

Eleven skal kunne kontrollere at spejlene er:

- 6) Korrekt indstillede.
- 7) Rene og hele.

2.2.3 Anvendelse af spejle

Eleven skal beherske følgende færdigheder:

- 1) Jævnligt orientere sig i spejlene og især i højresving orientere sig flere gange før og under svingningen.
- 2) Være opmærksom på blinde vinkler, også de ofte store blinde vinkler som selve spejlene danner.
- 3) Tjekke de skjulte områder (blinde vinkler), ved at flytte sig frem og til siden.
- 4) Især ved højresving i kryds hyppigt at tjekke området til højre for lastbilen ved at orientere sig ved brug af spejle og gennem forrude og sideruder.

Disse færdigheder skal eleven kunne anvende i de kommende manøvrer på vej.

2.3 Igangsætning og standsning ved kørebanekant

Hovedmål

Eleven skal lære blød igangsætning og standsning efter omhyggelig orientering, bl.a. under hensyn til de blinde vinkler og den manglende mulighed for direkte orientering ved hoveddrejning bagud og langs lastbilens højre side.

Eleven skal endvidere lære at standse eller parkere ved forlæns indkørsel til kørebanekant i højre side og herunder opnå sikker bedømmelse af lastbilens bredde, hjulenes placering og lastbilens længderetning i forhold til kørebanekanten.

Delmål

2.3.1 Start, gearbetjening, igangsætning og bremsning

Orienterings-færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder ved igangsætning og standsning:

- 1) Se fremad, til siderne og bagud efter færdsel eller andre hindringer.
- 2) Orienter sig bagud og langs lastbilens sider alene ved hjælp af spejle.
- 3) Tjekke blinde vinkler i det omfang, det er muligt.
- 4) Bedømme bagfrakommendes hastighed, afstand og hensigt.
- 5) Bedømme egen accelerationsevne i forhold til bagfrakommendes hastighed.

Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved igangsætning og standsning:

- 6) Tage sikkerhedssele på.
- 7) Starte motoren korrekt.
- 8) Tænde lyset.
- 9) Sætte i gear, give tegn med blinklys og slække håndbremse.
- 10) Sætte blødt i gang, køre et stykke ligeud og ophøre med tegngivning.
- 11) Give tegn til forlæns standsning ved kørebanekant eller anden markering med stoplys og eventuelt blinklys og bremse blødt op til standsning.
- 12) Standse ved kørebanekant, først med rigelig og senere med begrænset manøvreplads, og således at de højre hjul er så tæt som muligt ved kørebanekanten og står parallelt med denne.
- 13) Ophøre med tegngivning, sætte i frigear, standse motor og trække håndbremse.
- 14) Slukke lyset.

2.4 Højresving om hjørner

Hovedmål

Eleven skal lære forlæns og baglæns højresving med jævn hastighed om hjørner under omhyggelig orientering.

Eleven skal opnå sikker færdighed i korrekt placering før og under svingningen, orientering i spejle, korrekt ratbetjening og sikker fornemmelse for hjulenes placering.

Såfremt det er hensigtsmæssigt for en bekvem afvikling af øvelsen, kan venstresving indgå.

Delmål

2.4.1 Færdigheder ved svingning

Orienterings-færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder ved højresving:

- 1) Se fremad, til siderne og bagud efter færdsel eller andre hindringer.
- 2) Orienter sig bagud langs lastbilens sider alene ved hjælp af spejle, og herunder skifte mellem flere spejle.
- 3) Tjekke blinde vinkler i det omfang, det er muligt.

Under baglænskørsel kan man med fordel åbne sideruderne for også at orientere sig efter lyde.

Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved forlæns højresving:

- 4) Give tegn til højresving i passende afstand.
- 5) Tilpasse hastigheden med skift til passende gear.
- 6) Holde målrettet kurs og jævn hastighed frem mod hjørnet eller sidevejen.
- 7) Køre så tæt på kørebanekant eller kantsten (eller kantlinje) som muligt for bl.a. at hindre cyklister og knallertkørere i at køre frem på højre side af lastbilen.
- 8) Overholde eventuel vigepligt for krydsende færdsel.
- 9) Påbegynde højresvinget, hvis der er fri bane, men ved senere ratdrejning end i almindelig bil.
- 10) Udføre højresvinget ved at blive ved kørebanekanten (eller kantlinjen) og gøre svinget så lille som muligt (holde højre baghjul så tæt på kørebanekanten som muligt).

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved baglæns højresving på steder, hvor det kan ske uden ulempe for den øvrige færdsel:

- 11) Baglænskørsel foretages med meget lav hastighed.
- 12) Give tegn til højresving i passende afstand.
- 13) Køre så tæt på kørebanekant eller kantsten (eller kantlinje) som muligt for bl.a. at hindre cyklister og knallertkørere i at køre frem på højre side af lastbilen.
- 14) Overholde eventuel vigepligt for krydsende færdsel.
- 15) Begynde ratdrejning, hvis der er fri bane, umiddelbart før baghjulene er ud for hjørnets eller hjørnerundingens begyndelse.
- 16) Udføre højresvinget ved at lade højre baghjul følge kørebanekant (eller kantlinje) eller kantsten så tæt som muligt.
- 17) Begynde opretning ved modsat ratdrejning lige før hjørnets eller hjørnerundingens afslutning, så lastbilen holder retlinet kurs langs kørebanekanten på den vej, der svinges ind på.

2.5 Baglæns kørsel med målbremssning

Hovedmål

Eleven skal lære at holde retlinet kurs under baglæns kørsel ligeud og ved grundig orientering i spejle alene.

Eleven skal endvidere ved målbremssning opnå sikker fornemmelse for lastbilens længde.

Delmål

2.5.1 Orientering og bedømmelse af lastbilens længde

Orienterings-færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder ved baglæns kørsel med målbremssning:

- 1) Se bagud og langs lastbilens sider efter færdsel eller andre hindringer alene ved hjælp af spejle og herunder skifte mellem flere spejle.
- 2) Tjekke blinde vinkler i det omfang, det er muligt.
- 3) Bedømme passende afstand til markeret mål for påbegyndelse af bremsning.
- 4) Sikker bedømme placering af lastbilens bagsmæk (eller eventuel anden bageste udragende del) i forhold til markeret mål.
- 5) Under baglænskørsel kan man med fordel åbne sideruderne for også at orientere sig efter lyde.

Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved baglænskørsel med målbremssning på steder, hvor det kan ske uden ulempe for den øvrige færdsel:

- 6) Baglænskørsel foretages med meget lav hastighed.
- 7) Holde retlinet kurs 20-30 m under baglænskørsel.
- 8) Påbegynde bremsning med passende styrke og i passende afstand fra markeret mål og derpå standse med bagsmækken (eller bageste udragende del i øvrigt) ved det markerede mål.

Bilag 5**3. KØRETØJERS MANØVRE-EGENSKABER**

Formålet med undervisningen er at sikre, at eleven i fornødent omfang stadig er i besiddelse af viden om køretøjers manøvre-egenskaber, som omtalt i undervisningsplan for køreuddannelsen til kategori B.

Elevens viden om det teoretiske stof skal udnyttes i praksis, hvor der er lejlighed til det under øvelserne i kørsel på vej.

3.1 Manøvre-egenskaber mv.**Hovedmål**

Eleven skal have genopfrisket sin viden om de forskellige køretøjers manøvre-egenskaber og førernes forskellige orienteringsvilkår med henblik på at kunne opfatte og bedømme faremomenter i færdslen og reagere hensigtsmæssigt over for dem.

Delmål**3.1.1 Generelt om forskellige køretøjers manøvre-egenskaber mv.**

Repetition af delmålene i 3.1.1 – 3.2.6 i undervisningsplan for kategori B.

Bilag 6**4. TRAFIKANTADFÆRD**

Formålet med undervisningen er at sikre sig, at eleven i fornødent omfang stadig er i besiddelse af viden om trafikantadfærd som omtalt i undervisningsplan for køreuddannelsen til kategori B.

4.1 Trafikantadfærd mv.**Hovedmål**

Eleven skal have genopfrisket sin viden om de forskellige grundlæggende psykologiske forhold vedrørende ens egen og andre trafikanters adfærd, lovbestemmelserne om bilisters køreevne og helbred og om at vise særligt hensyn til andre trafikanter med henblik på at kunne opfatte og bedømme faremomenter i færdslen og reagere hensigtsmæssigt over for dem.

Delmål**4.1.1 Opfattelse, reaktion, syn, helbred, andre trafikanter samt adfærd og holdninger mv.**

Repetition af delmålene i 4.1.1 – 4.7.3 i undervisningsplan for kategori B.

Bilag 7**5. VEJFORHOLD**

Formålet med undervisningen er at sikre, at eleven i fornødent omfang stadig er i besiddelse af viden om vejforhold, som omtalt i undervisningsplan for køreuddannelsen til kategori B.

5.1 Vejforhold mv.**Hovedmål**

Eleven skal have genopfrisket sin viden om risikoforhold ved vejene med henblik på at kunne opfatte og bedømme faremomenter i færdslen og reagere hensigtsmæssigt over for dem.

Delmål**5.1.1 Risikoforhold og vejenes sikkerhedsmæssige udformning mv.**

Repetition af delmålene i 5.1.1 – 5.2.6 i undervisningsplan for kategori B.

Bilag 8

6. GRUNDREGLER FOR KØRSEL MED LASTBILER, HERUNDER DIMENSIONER, VÆGT OG BELÆSNING

Formålet med undervisningen er at gøre eleven bekendt med nogle generelle lovbestemmelser for kørsel med lastbiler som supplement til de bestemmelser, der gælder for kategori B.

Eleven skal gøres bekendt med lovbestemmelserne for lastbilers dimensioner, vægt og belæsning samt for afmærkning af gods.

Eleven skal endvidere gøres bekendt med bestemmelserne for køre- og hviletid, godskørsel samt supplerende uddannelse.

Ellevens viden om det teoretiske stof skal udnyttes i praksis, hvor der er lejlighed til det under øvelserne i kørsel på vej.

6.1 Anvisninger for færdslen

Hovedmål

Eleven skal lære, hvor lovbestemmelserne for kørsel med lastbiler gælder, og at man i øvrigt skal rette sig efter vejafmærkning i form af færdselstavler mv. samt politiets anvisninger.

Delmål

6.1.1 Færdselslovens gyldighed

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Færdselsreglerne gælder på alle gader og veje, cykelstier og fortove, pladser, broer og tunneler, passager, stier og lignende steder, hvor der er almindelig færdsel, hvad enten disse steder er offentlige eller private.
- 2) Lastbiler må normalt kun køre på den del af vejen, der er bestemt for biler og motorcykler (motorkøretøjer) samt store knallerter.

6.1.2 Anvisninger for kørslen

Eleven skal kunne genkende og angive betydningen af følgende færdselstavler:

- 1) »Lastbil forbudt« (C 23,1).
- 2) »Kørsel med farligt gods (over frimængden) forbudt« (C 23,3).
- 3) »Totalvægt« (C 31).
- 4) »Totalvægt af vogntog« (C 32).
- 5) »Akseltryk« (C 35).
- 6) »Vognbredde« (C 41).
- 7) »Vognhøjde« (C 42).
- 8) »Vognlængde« (C 43).
- 9) »Elektrificeret bane« (UA 73).
- 10) »Undertavler« (U 4).
- 11) »Anbefalet rute for lastbiler« (E 22,1).
- 12) »Anbefalet rute for køretøjer med farligt gods (over frimængden)« (E 22,2).

Senest efter undervisningen i afsnit 7 »Manøvrer på vej« skal eleven kunne genkende betydningen af de anvisninger, som fremgår af afsnit 6.1.2, herunder kunne efterleve betydningen af disse.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

6.2 Lastbilers bredde, længde, højde og vægt

Hovedmål

Eleven skal lære lovbestemmelserne for lastbilers største bredde, længde, højde og vægt samt kravene om særlig forsigtighed ved kørsel med stort læs.

Delmål

6.2.1 Lastbilers bredde

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) En lastbil må med eller uden læs ikke være bredere end 2,55 m. Kølevogne med kølekasser, der har svære sidevægge, må dog være indtil 2,6 m.
- 2) Bredden måles over de dele, der rækker længst ud til hver side, dog bortset fra fx udvendige spejle og sideblinklygter mv.
- 3) Ved kørsel med en lastbil på en smal vej skal man være særlig opmærksom på anden færdsel, holde så langt til højre som muligt og om nødvendigt standse, så andre kan komme forbi.

6.2.2 Lastbilers længde

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) En lastbil må med eller uden læs ikke være længere end 12 m.
Længden måles over de dele, der rækker længst fremad og bagud, dog bortset fra fx tilkoblingsanordninger.
- 2) Ved kørsel med gods, der rækker mere end 2 m ud over lastbilens forreste del, skal føreren ledsages af en hjælper, der kan stå ud af lastbilen og ved vejkryds, jernbaneoverkørsler og lignende vanskelige steder vejlede føreren og advare andre trafikanter.

6.2.3 Lastbilers højde

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) En lastbil må med eller uden læs ikke være højere end 4 m.
Højden måles lodret fra kørebanen til den del, der rækker højest op, dog bortset fra fx en antenne.
- 2) Uanset højden skal føreren sikre sig, at kørsel under broer, ledninger og lignende kan ske uden fare eller ulempe.

6.2.4 Lastbilers vægt

Eleven skal kunne angive betydningen af følgende udtryk:

- 1) Lastbilens akseltryk er det tryk, der overføres til vejen fra hjulene på den pågældende aksel eller bogie.
- 2) Lastbilens tilladte totalvægt er den ved registreringen størst tilladte vægt af lastbilen med driftsmidler, fører og last.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 3) En lastbils totalvægt og akseltryk må ikke overstige, hvad der er anført i registreringsattesten.
- 4) Lastbiler skal på begge sider være forsynet med en påskrift, der angiver størst tilladte totalvægt (T) og størst tilladte last (L) eller nyttelast (NL). Til lasten (L) medregnes vægt af fører, passager, brændstof, olie og vand.

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 5) Ved tilladt totalvægt skal mindst 20 % heraf hvile på de styrende aksler.

Dispensationer

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 6) Politiet kan give transporttilladelse til transport af gods, der overskrider bestemmelserne for lastbilers største bredde, længde og højde, hvis en transport ikke med rimelighed kan kræves gennemført på anden måde. I disse tilfælde gælder der særlige regler for afmærkning. Politiets skriftlige tilladelse skal medbringes under kørslen.

6.2.5 Personer og gods

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Personer og gods skal være anbragt, så føreren har frit udsyn og tilstrækkelig mulighed for at manøvrere lastbilen.
- 2) Der må ikke være så mange personer i lastbilen og de må ikke være anbragt således, at det er farligt for dem selv eller andre.
- 3) Monterede sikkerhedsseler skal anvendes. Der må ikke befordres flere personer i lastbilen end antallet af sæder med sikkerhedsseler. Dette gælder ikke ældre lastbiler, hvor der ikke er monteret sikkerhedsseler.
- 4) Gods må ikke dække blinklys, lygter og nummerplade, ikke støje unødigt, danne røg eller støv i forstyrrende omfang, ikke slæbe eller falde ned på vejen eller på anden måde være til hindring eller fare for færdslen.
- 5) Dyr skal transporteres således, at de ikke udsættes for unødigt lidelse. De skal have tilstrækkelig plads og fornøden ventilation samt beskyttelse mod blæst, kulde, nedbør og sol. For transport af dyr gælder særlige bestemmelser om transportens gennemførelse og lastbilens indretning.
- 6) Ved transport af større dyr skal lastbilen sædvanligvis være godkendt af en synsvirksomhed.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende generelle retningslinjer for sikker anbringelse og transport af gods:

- 7) Godset skal sikres mod fremadskridning ved opbremsning.
- 8) Ved læsning af forskelligt gods er hovedreglen, at det tungeste placeres nederst på laddet og så tæt som muligt til laddets midterlinie.
- 9) Endvidere skal godset læsses op ad lastbilens forsmæk, medmindre det medfører for stort forakseltryk. I så fald placeres godset længere tilbage på laddet og sikres ved afstivning frem til forsmækken. I alle tilfælde skal det dog sikres, at mindst 20 % af den faktiske totalvægt hviler på de styrende aksler, samt at tilladt bagakseltryk ikke overskrides. I denne forbindelse skal man være opmærksom på laddets placering i forhold til lastbilens aksler, herunder placering af veksellad.
- 10) Af hensyn til forsvarlig læsning må føreren være opmærksom på godsets vægt, robusthed og foranderlighed over for temperatursvingninger samt emballagens styrke og bestandighed over for fugt.
- 11) På et glat eller fugtigt lad bør fx lægges strøer af træ for at modvirke, at godset skrider under kørslen eller påvirkes af fugt.
- 12) Transport af farligt gods skal gennemføres efter særlige regler.
- 13) Køretøjer på lad skal sikres ved, at parkeringsbremsen er trukket og at køretøjet er sikret med klodser eller kiler og surring.
- 14) Tromler, tønder og lignende rullende gods læsses så vidt muligt stående på højkant og sikres ellers mod rulning med klodser eller kiler samt surring. Afstivning er nødvendig hvis for-, side- og bag-smæk ikke kan modstå tryk fra godset ved forskubning under kørslen.
- 15) Stykgods skal normalt sikres mod forskubning med fx kroge eller gjorde og ved udfyldning af mellemrum med bølgepap, tæpper eller lignende. Højt pallegods bør læsses, så det hælder lidt indad mod ladmidten fra begge sider.

- 16) Binding af læs med surringsreb skal foretages med korrekte knob om bindekroge, bøjler eller lignende.
- 17) Sten, grus og andet løst materiale skal sikres mod at falde af under kørslen. Hvis materialet støver eller på anden måde forurener, skal det dækkes med presenning.
- 18) Presenninger kan ikke i sig selv anvendes til sikring eller surring, men bruges alene til at beskytte godset mod vind og vejr. Tildækning med presenning og binding skal foretages, så vinden hindres i at puste presenningen op, løsne den og få den til at blafre til fare for andre trafikanter.

Afmærkning af gods

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 19) Gods, der rækker mere end 1 m ud over lastbilens forreste eller bageste punkt eller mere end 15 cm ud over lastbilens side, skal afmærkes.
- 20) Afmærkningen af godset foretages med en hvid cylinder med mindst to røde reflekterende striber. Cylinderen skal være mindst 30 cm høj og have en diameter på mindst 10 cm. Ved ikke-erhvervs-mæssig transport af gods uden for lygtetændingstiden, kan afmærkningen dog ske med lys klud eller lignende.
- 21) I lygtetændingstiden skal afmærkningen ved enhver form for transport desuden foretages med lygter, der lyser rødt bagud og hvidt fremad, tydelig synligt i mindst 300 m's afstand.
- 22) Afmærkningen skal anbringes på den del af godset, der rækker længst ud over lastbilen og så lavt som muligt, dog ikke lavere end 35 cm. Afmærkningen skal endvidere anbringes, så føreren har tilstrækkeligt udsyn, og så den ikke er til fare for andre trafikanter.

6.2.6 Færdselsulykke

Repetition efter afsnit 6.2.7 i undervisningsplanen for kategori B.

6.2.7 Forsikringspligt

Repetition efter afsnit 6.2.8 i undervisningsplan for kategori B.

6.2.8 Overladelse af køretøj til andre

Repetition efter afsnit 6.29 i undervisningsplan for kategori B.

6.3 Køre- og hviletidsbestemmelser samt anvendelsen af kontrolapparatet

Hovedmål

Eleven skal have generel viden om køre- og hviletidsbestemmelserne samt kunne betjene kontrolapparatet korrekt.

Delmål

6.3.1 Køre- og hviletidsbestemmelserne

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende bestemmelser om køre- og hviletid:

Køretid

- 1) Køretid er den tid, der af et kontrolapparat registreres som kørsel.
- 2) Den daglige køretid mellem to daglige hviletider må ikke overstige 9 timer. To gange i løbet af en uge kan den daglige køretid sættes op til højst 10 timer.
- 3) Den ugentlige køretid må ikke overstige 56 timer.
- 4) Summen af køretiderne i 2 på hinanden følgende uger må ikke overstige 90 timer.

Køretid uden pause

- 5) En køretid uden pauser må højst være 4½ time, hvorefter der skal holdes en sammenhængende pause på mindst 45 minutter, medmindre føreren påbegynder en hviletid.
- 6) Denne pause kan erstattes af en pause på mindst 15 minutter, efterfulgt af en pause på mindst 30 minutter fordelt over kørselsperioden. Der kan ikke byttes om på rækkefølgen af pauserne. Ved tomandsbetjening kan pausen afholdes i et kørende køretøj.
- 7) Føreren må ikke udføre kørsel eller andet arbejde i løbet af denne pause.

Hviletid

- 8) Inden for ethvert tidsrum af 24 timer efter afslutningen af den foregående daglige eller ugentlige hviletid, skal føreren have afholdt en regulær daglig hviletid på mindst 11 sammenhængende timer (regulær daglig hviletid).
- 9) Den regulære daglige hviletid kan tages i 2 perioder, hvoraf den første periode skal være på mindst 3 sammenhængende timer og den anden på mindst 9 sammenhængende timer.
- 10) Hviletiden kan nedsættes til mindst 9 sammenhængende timer (reduceret daglig hviletid) op til 3 gange mellem to ugentlige hviletider.
- 11) Hvis der er flere førere i køretøjet, skal hver fører have en daglig hviletid på mindst 9 sammenhængende timer inden for en periode på 30 timer.
- 12) En regulær daglig hviletid, der holdes, mens føreren ledsager et køretøj om bord på færge eller tog, må højst afbrydes to gange af andre aktiviteter i sammenlagt højst én time. Føreren skal have adgang til en køje eller liggeplads.
- 13) I to på hinanden følgende uger skal føreren afholde mindst:
 - a) 2 regulære ugentlige hviletider, som hver er på mindst 45 timer, eller
 - b) en regulær ugentlig hviletid på mindst 45 timer og en reduceret ugentlig hviletid på mindst 24 timer. Den reducerede tid, på fx 21 timer (regulær ugentlig hviletid på 45 timer minus reduceret ugentlig hviletid på 24 timer) skal kompenseres med et tilsvarende hvil, der skal afholdes samlet inden tre uger efter udløbet af den pågældende uge.
- 14) Hvile, der tages som compensation for reduceret ugentlig hviletid, skal afholdes i forlængelse af en anden hviletid på mindst 9 timer. I eksemplet med en reduceret ugentlig hviletid på 24 timer skal compensationen mindst udgøre 30 timer (reduktionen på 21 timer plus 9 timer).
- 15) En ugentlig hviletid skal starte senest ved afslutningen af 6 på hinanden følgende 24 timers perioder efter afslutningen af den foregående ugentlige hviletid.
- 16) Daglige hviletider og reducerede ugentlige hviletider, der tages borte fra hjemstedet, kan afholdes i køretøjet, hvis dette er udstyret med passende sovefaciliteter til hver fører, og køretøjet holder stille.

6.3.2 Anvendelse af kontrolapparatet

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende bestemmelser om kontrolapparatet:

- 1) Kontrolapparatet kan enten være analogt med diagramark eller digitalt med førerkort. Et analogt kontrolapparat registrerer førerens aktiviteter på et diagramark. Et digitalt kontrolapparat registrerer førerens aktiviteter dels på et førerkort, dels i kontrolapparatet.
- 2) I visse særlige tilfælde fx beskadigelse eller tyveri af førerkortet kan det være nødvendigt at anvende en udskrift fra det digitale kontrolapparat til registrering af førerens aktiviteter.
- 3) Diagramark/førerkort skal anvendes hver dag fra det øjeblik køretøjet overtages og indtil afslutningen af den daglige arbejdsperiode.
- 4) Anvendes diagramark skal der anvendes et ark, der passer til kontrolapparatet. Det sikres ved at se på de trykte numre på bagsiden af diagramarket, hvor et nummer skal svare til nummeret på kontrolapparatets typeskilt.

- 5) Inden diagramarket sættes i kontrolapparatet, skal føreren på letlæselig og tydelig måde anføre følgende oplysninger på arket:
 - a) Efternavn og fornavn. Det er ikke tilstrækkeligt at anføre initialer, og stempel må ikke anvendes.
 - b) Startdato og startsted. Startsted kan angives enten med landekode (fx DK), eller land (fx Danmark) eller bynavn (fx Esbjerg).
 - c) Registreringsnummer på det køretøj, som skal anvendes. Ved skift af køretøj i arbejdsperioden skal registreringsnummeret for hver af de efterfølgende køretøjer anføres i rækkefølge på bagsiden af arket.
 - d) Kilometerstand på starttidspunktet. Ved skift af køretøj i arbejdsperioden skal det første køretøjs slutkilometer anføres på forsiden, og det nye køretøjs startkilometer anføres på bagsiden sammen med det nye registreringsnummer.
 - e) Tidspunktet for skift af køretøj. Tidspunktet anføres på bagsiden af diagramarket.
- 6) Slutdato og slutsted samt kilometerstand skal anføres på diagramarket, når det ikke skal anvendes mere.
- 7) Føreren skal betjene kontrolapparatets indstillingsknapper sådan, at alle tidsgrupper (køretid, andet arbejde, rådighedstid og hvil) registreres, og at førerens aktiviteter tydeligt kan ses på diagramark/data på førerkort og i det digitale kontrolapparat samt på eventuelle udskrifter.
- 8) Diagramarket må først udskiftes ved afslutningen af den daglige arbejdsperiode. Diagramarket må dog udtages ved skift af køretøj, eller når diagramarket ikke forventes anvendt yderligere i samme køretøj.
- 9) Førerkortet må først udtages ved afslutningen af den daglige arbejdsperiode. Førerkortet kan dog udtages ved skift af køretøj, eller når førerkortet ikke forventes anvendt yderligere i samme køretøj.
- 10) Diagramarket må højst sidde i kontrolapparatet i 24 timer.
- 11) Diagramark/førerkort og alle manuelle registreringer og udskrifter for den pågældende dag og de forudgående 28 kalenderdage skal medbringes under kørslen, og skal på forlangende forevises til politiet.
- 12) Opstår der driftsforstyrrelser eller mangelfuld funktion af kontrolapparatet, skal føreren på diagramarket eller på et særligt ark, der vedlægges enten diagramarket eller førerkortet anføre alle de oplysninger, som kontrolapparatet ellers ville have registreret.

6.4 Godstransport mv.

Hovedmål

Eleven skal have viden om hvorledes et vejkort aflæses.

Eleven skal endvidere have viden om reglerne for udførelse af godskørsel for fremmed regning (vognmandskørsel) og firmakørsel.

Delmål

6.4.1 Vejkort

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende forhold:

- 1) Vejkort skal kunne anvendes ved planlægning af transporter på en sikker og forsvarlig måde.

6.4.2 Godskørsel for fremmed regning og firmakørsel

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende vedrørende godskørsel:

- 1) Den, der udfører godskørsel for fremmed regning med et dansk registreret motorkøretøj eller vogntog med en samlet tilladt totalvægt på mere end 3,5 t, skal have tilladelse hertil.

- 2) Tilladelsen gælder for et motorkøretøj eller vogntog. Visse lastbiler er dog undtaget fra tilladelseskra-
vet, eksempelvis højtryksspulevogne og opsugende fejmaskiner.
- 3) Udførelse af godskørsel for fremmed regning i udlandet kan kun ske på grundlag af en af Trafiksty-
relsen udstedt særlig tilladelse til international godskørsel.
- 4) Enhver lastbil eller vogntog med en samlet tilladt totalvægt på mere end 3,5 t, der anvendes til kørsel
for egen regning skal anmeldes til firmakørsel til et motorkontor. Registreringsattesten skal medføres
i lastbilen under kørslen.
- 5) International firmakørsel er reguleret forskelligt fra land til land, men er ofte undtaget fra kravet om
en særlig tilladelse til international godskørsel.
- 6) Motorkøretøjer eller vogntog med en samlet tilladt totalvægt på mere end 3,5 t, der anvendes til gods-
kørsel for fremmed regning eller firmakørsel, skal være forsynet med navnet på den, der er registreret
som bruger af lastbilen. Motorkøretøjer, der anvendes til godskørsel for fremmed regning, skal tillige
være forsynet med Trafikstyrelsens identifikationsnummer for tilladelsen.
- 7) Føreren har ansvaret for at varemottagelse, transport og levering følger de aftalte betingelser, herun-
der medbringe de relevante transportdokumenter.

6.5 Supplerende uddannelse

Hovedmål

Eleven skal lære hvornår der kræves supplerende uddannelse udover kørekort.

Delmål

6.5.1 Kvalifikationsbeviser mv.

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Førere af lastbiler, der anvendes til transport af farligt gods, som overstiger visse mængder (frimæng-
den) eller til transport af farligt gods i tanke, skal udover kørekort være i besiddelse af et erhvervsud-
dannelsesbevis (ADR-kursusbevis).

De nærmere bestemmelser fremgår af bekendtgørelse om vejtransport af farligt gods.

- 2) Ved erhvervsmæssig kørsel skal førere af lastbiler have erhvervet et chaufføruddannelsesbevis som
dokumentation for at have gennemført en grundlæggende kvalifikationsuddannelse. Føreren skal der-
udover gennemføre en efteruddannelse hvert femte år. Efteruddannelsen skal have en varighed af
mindst 5 dage og skal gennemføres indenfor en periode på 12. måneder.

De nærmere bestemmelser fremgår af Trafikstyrelsens bekendtgørelse om chaufføruddannelse.

- 3) Førere, der transporter dyr for en økonomisk virksomhed for afstande over 65 km, skal være i besid-
delse af kompetencebevis for særlig uddannelse.
- 4) Førere, der betjener lastbilmonterede kraner med en læsseevne på mere end 8 tonsmeter, skal være i
besiddelse af certifikat for særlig uddannelse. De nærmere bestemmelser fremgår af bekendtgørelse
om uddannelse til krancertifikat.

De nærmere bestemmelser fremgår af Trafikstyrelsens bekendtgørelse om chaufføruddannelse.

Bilag 9

7. UDVIDEDE ØVELSER PÅ VEJ

Formålet med undervisningen i de udvidede øvelser er at give eleven færdighed i sikkert og hensynsfuldt at tilpasse kørslen til de skiftende risikoforhold og faremuligheder samt gældende færdselsregler på forskellige typer veje med forskellig trafiktæthed under udførelsen af alle normalt forekommende manøvrer.

Hver enkelt øvelses præcise indhold er fastlagt i delmålene. Varigheden bestemmes af den enkelte elevs behov. De enkelte øvelser/manøvrer anses for indlært med tilfredsstillende resultat, når de kan udføres med den grad af præcision, som fremgår af delmålsbeskrivelserne. De enkelte øvelser /manøvrer skal gennemføres med en lastbil, som opfylder bestemmelserne til lastbil, kategori C1, i kørekortbekendtgørelsen med tilhørende bilag.

Øvelserne/manøvrerne skal gennemføres i en rækkefølge, som sikrer, at eleven hele tiden føres fra en lettere til en vanskeligere øvelse/manøvre. Det vil svare til den anførte rækkefølge i uddannelsesmålene.

Køreuddannelsen til kategori C1 forudsætter, at eleverne har kørekort til kategori B og dermed nogen kørselserfaring. Derfor anses det ikke for påkrævet at øve hver manøvre særskilt som i køreuddannelsen til kategori B. De følgende øvelser er derfor sammensat af flere manøvrer.

Lærervejledningen til undervisningsplanen beskriver krav til øvelsesstrækninger til de enkelte øvelser.

Da køreuddannelsen til kategori B anses for grundlæggende for uddannelsen til kategori C1 er der i delmålene for de udvidede øvelser på vej alene anført forhold af speciel betydning for kørsel med lastbil. Ud over dette skal undervisningen i fornødent omfang omfatte repetition af delmålene i manøvrer på vej for køreuddannelsen til kategori B.

Da det statistiske grundlag for ulykker kun indeholder oplysninger om lastbiler generelt, kan der på nuværende tidspunkt ikke skelnes mellem kategori C1 og kategori C.

7.1 Øvelse 1

Øvelsen omfatter følgende manøvrer:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Igangsætning og standsning ved kørebanekant (7.1).

Placering under ligeudkørsel (7.2).

Hastighed under ligeudkørsel (7.3).

Vognbaneskift og sammenfletning (7.4).

Højresving i kryds (mindre veje) (7.13).

Venstresving i kryds (mindre veje) (7.14).

Hovedmål

Eleven skal lære ligeudkørsel under passende høj hastighed med skift gennem alle gear samt korrekt placering på kørebanen. Eleven skal endvidere lære grundig orientering bagud kun ved hjælp af spejle i forbindelse med igangsætning, vognbaneskift og sammenfletning, nødvendig kørsel forbi holdende mv. samt svingning til højre og venstre ad mindre sideveje.

Delmål

Igangsætning og standsning ved kørebanekant

7.1.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under igangsætning og standsning ved kørebanekant:

- 1) Modparter er næsten udelukkende bagfrakommende bilister, cyklister og knallertkørere.

7.1.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved igangsætning og standsning:

- 1) Begrænsede orienteringsmuligheder fra førerpladsen på grund af blinde vinkler og manglende mulighed for direkte orientering bagud ved hoveddrejning.
- 2) Fejlbedømmelse af bagfrakommendes hastighed og afstand, især ved brug af konvekse spejle, samt bagfrakommendes eventuelle villighed til at give plads.

7.1.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne opfatte og bedømme følgende faremuligheder ved igangsætning og standsning og reagere hensigtsmæssigt over for dem:

- 1) Kørende og gående, der kan være skjult i blinde vinkler.
- 2) Snæver manøvreplads, der kræver særlig opmærksomhed mod flere ting samtidigt.
- 3) Nedsat vejgreb.

Eleven skal beherske orienterings- og manøvre-færdigheder ved igangsætning som anført under indledende øvelser på vej, afsnit 2.3 »Igangsætning og standsning ved kørebanekant«.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.1.4 Manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Placering under ligeudkørsel

7.2.1 Ulykker

Ulykker vedrørende placering opgøres ikke særskilt, men under manøvrer, hvori placering indgår, fx møde, overhaling og svingning.

7.2.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved placering under ligeudkørsel:

- 1) Fejlbedømmelse af lastbilens bredde med risiko for at komme for tæt på trafikanter i vejsiden eller køre ud i blød rabat mv.
- 2) Fejlbedømmelse af lastbilens højde ved kørsel under broer mv.

7.2.3-7.2.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Hastighed under ligeudkørsel

7.3.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved eneulykker:

- 1) Der sker en del eneulykker med lastbiler. De hænger først og fremmest sammen med for høj hastighed efter forholdene, men ikke nødvendigvis særlig høj hastighed, idet mange ulykker sker ved en hastighed omkring 20-40 km/t.
- 2) Træthed, spirituspåvirkning eller sygdom gør sig gældende ved omkring hver tredje eneulykke.
- 3) Andre omstændigheder af betydning for eneulykkerne er mørke, glat eller fedtet føre samt uhensigtsmæssig anbringelse af last.
- 4) De fleste eneulykker sker på veje uden for byerne, og her hver anden på lige vejstrækninger og hver tredje i vejsving.
- 5) Ved de fleste eneulykker kommer lastbilen ud over vejkannten i højre side.

7.3.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved eneulykker:

- 1) Tendens til at undervurdere egen hastighed samt vejsvinges skarphed.
- 2) Store køretøjers ringere manøvreegenskaber end fx personbiler, idet opbygning og last kan medføre højt tyngdepunkt og dermed nedsat stabilitet og risiko for væltning under svingning og kørsel gennem vejsving.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.3.3-7.3.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings- og manøvrefærdigheder ved valg af hastighed:

- 1) Se efter bump. Køre langsommere end den på stedet gældende eller angivne hastighed.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B, bortset fra kørsel på stejlere bakker og gennem skarpere vejsving, der indgår i øvelse 3 »Kørsel uden for tættere bebygget område«.

7.3.5 Lovbestemmelser i øvrigt

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser vedrørende hastighed:

- 1) Lastbiler må højst køre 70 km/t, også på motortrafikvej.
- 2) Lastbiler må på motorvej højst køre 80 km/t.
- 3) Lastbiler må i tættere bebygget område, bortset fra motorveje og motortrafikveje, højst køre 50 km/t, også på strækninger med højere lokal hastighedsgrænse.

Vognbaneskift og sammenfletning

7.4.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under vognbaneskift og sammenfletning:

- 1) Modparter er næsten udelukkende bilister, især på højre side af lastbilen.

7.4.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved vognbaneskift og sammenfletning:

- 1) Begrænsede orienteringsmuligheder på grund af de blinde vinkler.

- 2) For hurtig ratbetjening fra side til side ved forceret vognbaneskift, så herredømmet mistes på grund af lastforskydning, (fx under kørsel med lastbiler med halvfulde tanke og lastbiler med ophængte dyrekroppe).

7.4.3-7.4.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for køreuddannelsen til kategori B.

Højresving i kryds

7.13.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under højresving i kryds:

- 1) Der sker temmelig mange ulykker under højresving i kryds.
- 2) Ved omkring halvdelen af ulykkerne er modparten en cyklist eller knallertkører, der befinder sig på lastbilens højre side, og som føreren af lastbilen klemmer eller svinger ind foran. Mange af cyklisterne befinder sig ved lastbilens højre forhjørne, når lastbilen påbegynder svingningen. De fleste af den slags ulykker sker i lysregulerede kryds med cykelsti, hvor lastbilen svinger for grønt lys, efter at have holdt for rødt lys sammen med en cyklist/knallertkører. Kun en lille del af de implicerede er hurtige eller aggressive cyklister. En del lastbiler svinger med så høj hastighed, at chaufføren ikke får tid nok til grundig orientering efter cyklister.
- 3) Hver 5. ulykke sker ved sammenstød med krydsende biler, cykler og knallerter. I disse tilfælde har føreren af lastbilen som regel ikke overholdt sin vigepligt.
- 4) Omkring hver 10. ulykke sker ved, at en bagfrakommende bil påkører lastbilen, der sætter hastigheden ned eller standser i forbindelse med svingningen til højre.
- 5) En del ulykker sker ved påkørsel af fodgængere, der krydser den kørebane, lastbilen svinger ind på.

7.13.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved højresving:

- 1) For høj hastighed før og under svingningen, så orienteringen bliver mangelfuld.
- 2) Mangelfuld orientering om bagfrakommende cyklister og knallertkørere på højre side af lastbilen.
- 3) Tendens til fejlagtigt at opfatte grønt lys som tegn på fri bane til højresving.
- 4) Fejlagtig bedømmelse af krydsende færdsels hastighed og afstand fra krydset.
- 5) Mangelfuld eller forkert orientering efter bagfrakommende cyklister og knallertkørere samt fodgængere, der kommer ud i det lysregulerede kryds efter der har været grønt i nogen tid.
- 6) Mangelfuld bedømmelse af fri manøvreplads i forhold til modkørende og bagfrakommende, især hvis lastbilen har stort overhæng bagtil, og svingningen skal foretages ind på en smal vej.
- 7) For høj hastighed under svingningen, så lastbilen kommer over i modkørendes vognbane på den vej, der svinges ind på eller herredømmet mistes på grund af lastforskydning (fx under kørsel med lastbiler med halvfulde tanke, lastbiler med ophængte dyrekroppe etc.).
- 8) Mangelfuld orientering om krydsende fodgængere på vejen der svinges ind på.
- 9) Baglæns højresving fra mindre til mere befærde vej.

7.13.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne opfatte og bedømme følgende faremuligheder ved højresving og reagere hensigtsmæssigt over for dem:

- 1) Eventuelle cyklister og knallertkørere, der holder ved stoplinen på højre side af lastbilen.
- 2) Eventuelt bagfrakommende cyklister og knallertkørere på højre side af lastbilen på kørebanen eller cykelstien.

- 3) Eventuelle cyklister, knallertkørere og fodgængere, der kommer ud i det lysregulerede kryds, efter der har været grønt lys i nogen tid.
- 4) Tegn på, at fodgængere vil krydse den kørebane, der svinges ind på.
- 5) Eventuelt bagfrakommende bilister, der ikke er opmærksomme på nedsættelse af hastigheden før svingningen.

I øvrigt repetition efter undervisningsplanen for kategori B.

Eleven skal beherske orienterings-færdigheder ved højresving som anført under indledende øvelser på vej, afsnit 2.4 »Højresving om hjørner« og afsnit 2.2.3 »Anvendelse af spejle« samt følgende:

- 6) Ved fremkørsel mod kryds orientere sig grundigt gennem ruder og i spejle (eventuelt kamera) efter cyklister og knallertkørere, der ligeledes er på vej frem mod krydset.
- 7) Fortsat holde sig orienteret gennem ruder og i spejle (eventuelt kamera) om eventuelle cyklister og knallertkørere til højre for lastbilen, mens man holder for rødt lys.
- 8) Orientere sig grundigt om færdsel og andre hindringer også ved fremkørsel for grønt lys.
- 9) Bedømme pladsforholdene til manøvre udførelse, herunder kørebanens bredde og trafiktætheden med henblik på eventuel anvendelse af tilstødende vognbane eller overskridelse af vejmidte på den vej, man skal svinge ind på.
- 10) Bedømme bagfrakommendes hastighed, afstand og hensigt.
- 11) Orientere sig om krydsende fodgængere og modkørende på den vej, der svinges ind på.

7.13.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske manøvre-færdigheder ved forlæns og baglæns højresving som anført under indledende øvelser på vej, afsnit 2.4 »Højresving om hjørner« samt følgende:

- 1) Foretage højresvinget med passende lav hastighed og eventuelt standse op før krydsning af cyklisterne bane for at give sig tilstrækkelig tid til grundig orientering.

I øvrigt repetition efter undervisningsplanen for kategori B.

Venstresving i kryds

7.14.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under venstresving i kryds:

- 1) Der sker mange ulykker under venstresving i kryds.
- 2) Hver tredje ulykke sker ved, at bagfrakommende biler påkører lastbilen, der sætter hastigheden ned eller standser i forbindelse med svingningen eller begynder at svinge.
- 3) Hver tredje ulykke sker, fordi lastbilen svinger til venstre ind foran en modkørende bil, der skal ligeud i krydset.
- 4) Omtrent hver tredje ulykke sker ved påkørsel af krydsende færdsel. Her er det i langt de fleste tilfælde lastbilen, der har ubetinget vigepligt. De fleste modparter er krydsende biler, men cyklister og motorcyklister forekommer også.

7.14.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved venstresving i kryds:

- 1) Lastbiler med stort overhæng kan udgøre en risiko for påkørsel af overhalende.

Herudover repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.14.3 Orienterings- færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder ved venstresving i kryds:

- 1) Orienter sig i højre spejl, såfremt køretøjets opbygning og de trafikale forhold nødvendiggør dette. I øvrigt repetition efter undervisningsplanen til kategori B.

7.14.4 Manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.2 Øvelse 2

Øvelsen omfatter følgende manøvrer:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Kørsel forbi holdende køretøjer, gående mv. (7.6).

Møde (7.7).

Kørsel foran eller efter andre (7.8).

Fremkørsel mod kryds (7.11).

Ligeudkørsel i kryds (7.12).

Højresving i kryds (7.13).

Venstresving i kryds (7.14).

Kørsel i rundkørsel (7.15).

Hovedmål

Eleven skal gradvis lære de mere krævende manøvrer, men på dette trin i uddannelsen under forholdsvis enkle og ukomplicerede vej og færdselsforhold. Øvelsen gennemføres derfor fortrinsvis på mindre befærdede veje.

Der skal dog lægges vægt på en omhyggelig udførelse af alle anførte orienterings- og manøvrefærdigheder også som forberedelse til den senere kørsel under mere komplicerede forhold.

Delmål

Kørsel forbi holdende køretøjer, gående mv.

7.6.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under kørsel forbi holdende og gående mv.:

- 1) Lidt over halvdelen af ulykkerne er direkte påkørsel af en holdende personbil eller lastbil som regel i vejens højre side. En stor del af disse ulykker sker i mørke.
- 2) Andre modparter er fodgængere, herunder børn der træder ud på kørebanen delvis skjult af et holdende køretøj i enten højre eller venstre side af vejen.

7.6.2 Risikoforhold

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.6.3-7.6.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Møde

Frontalkollisioner er den uheldstype, der medfører de største konsekvenser i forbindelse med ulykker med lastbiler, og derfor er det vigtigt at lære eleven at være opmærksom på mulighederne for at undgå disse ulykker. Eleven skal lære at være opmærksom og forudseende samt lære vigtigheden af at efterleve hastighedsbegrænsningerne.

7.7.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved møde-ulykker:

- 1) Der sker mange ulykker i forbindelse med møde, ofte på smalle, to-sporede veje.
- 2) Mange af ulykkerne sker som frontal kollision med modkørende i lastbilens egen vognbane.
- 3) De fleste ulykker sker som frontal kollision med modkørende midt på kørebanen eller i de modkørendes vognbane.
- 4) Modparterne er først og fremmest person- og varebiler.
- 5) Kun en lille del af ulykkerne sker i forbindelse med overhaling.
- 6) Mange ulykker kunne enten have været undgået eller konsekvenserne kunne være formindsket, såfremt lastbilføreren havde tilpasset hastigheden til kørebanens bredde eller eventuelt nedsat vejgreb.
- 7) Mange ulykker kunne enten have været undgået eller konsekvenserne kunne være formindsket, såfremt lastbilføreren havde overholdt hastighedsgrænserne.
- 8) Mange ulykker kunne enten have været undgået eller konsekvenserne kunne være formindsket, såfremt lastbilføreren havde fastholdt opmærksomhedsniveauet.

7.7.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved møde:

- 1) Modkørende bilister, som overskrider vejmidten og ikke er opmærksom på lastbilen.
- 2) Lastbilers forholdsvis store bredde, der øger risikoen for møde-ulykker på smalle veje.
- 3) Lastbilers størrelse, som ved højere hastighed frembringer kraftigt vindtryk og læ i sidevind, hvorved modkørendes styring eller kurs påvirkes.
- 4) Lastbilers slingretendens på grund af sidevindsfølsomheden under kørsel i ubelæst stand med høj rigning.
- 5) Lastbilers almindelige retningsstabilitet under skarpere svingning.

7.7.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne opfatte og bedømme følgende faremuligheder ved møde og reagere hensigtsmæssigt over for dem:

- 1) Forudse at modkørende, der har en usikker eller slingrende kørsel, kan overskride vejmidten.
- 2) Indsnævret kørebane, vejsving og bakker forude.
- 3) Vejrforhold og især glat eller fedtet føre, der kan bevirke, at modkørende eller at man selv kommer over vejens midte.
- 4) Hindringer, herunder også langsomt kørende og gående i egen kørebanehalvdel samt bredden af den fri kørebane til venstre for hindringen.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.7.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved møde:

- 1) Nedsætte hastigheden og give signal samt trække så langt til højre som muligt, hvis modkørende på kritisk vis kommer over i lastbilens vognbane. Tilsvarende gælder hvis en modkørende under overhaling befinder sig i ens egen vognbane.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.7.5 Lovbestemmelser i øvrigt

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Kørsel foran eller efter andre

7.8.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under kørsel foran eller efter andre:

- 1) Der sker mange ulykker ved kørsel foran eller efter andre.
- 2) Modparterne er som regel person- eller varebiler, men i en del tilfælde lastbiler eller busser og i nogle tilfælde to-hjulede trafikanter.
- 3) Ved lidt over halvdelen af ulykkerne påkører lastbilen en forankørende bil, der har nedsat hastigheden eller holder stille (fx fordi bilisten skal svinge).
- 4) Ved de øvrige ulykker påkøres lastbilen bagfra.
- 5) En del ulykker med lastbiler sker i usigtbart vejr eller dårligt føre.
- 6) Mange ulykker kunne enten have været undgået eller konsekvenserne kunne være formindsket, såfremt lastbilføreren havde overholdt hastighedsgrænserne og fornøden afstand til forankørende.
- 7) Mange ulykker kunne enten have været undgået eller konsekvenserne kunne være formindsket, såfremt lastbilføreren havde fastholdt opmærksomhedsniveauet.

7.8.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved kørsel foran eller efter andre:

- 1) Lastbilens blinde vinkler bagud gør det vanskeligt for føreren at orientere sig om bagvedkørende, der er tæt på.
- 2) Lastbilens ringere bremseevne giver risiko for påkørsel af forankørende, der pludselig nedsætter hastigheden eller bremser.

7.8.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne opfatte og bedømme følgende faremuligheder ved kørsel foran eller efter andre og reagere hensigtsmæssigt over for dem:

- 1) Bagvedkørende, der er tæt på, fordi de afventer overhalingsmulighed eller fortryder påbegyndt overhaling og trækker ind bagved lastbilen igen.
- 2) Overhalingsmulighed forude for bagvedkørende (fx ophør af vejsving eller passage af bakketop) efter kørsel over en længere strækning uden overhalingsmulighed.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.8.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved kørsel foran eller efter andre:

- 1) I god tid forberede manøvrer og ved tegngivning eller ændring af hastighed og placering tydeliggøre hensigten, idet bagvedkørende kan være tæt på, eller skjult i blinde vinkler.
- 2) Hjælpe bagvedkørende til overhaling, når forholdene tillader det, ved at trække så langt til højre som muligt og eventuelt nedsætte hastigheden, men undlade at vinke bagvedkørende frem.
- 3) Holde tilstrækkelig sikkerhedsafstand til forankørende. Dette vil i de fleste tilfælde svare til 2-3 sek. tidsafstand i normalt føre afhængigt af førerens rutine og færdselsforholdene.
- 4) Øge afstanden til den forankørende, hvis vej- og færdselsforholdene, vejret eller føret gør det nødvendigt.

- 5) Uden for tættere bebygget område, skal der holdes så stor afstand til forankørende, at bagfrakommende, der vil overhale, har plads nok til at trække ind foran.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Fremkørsel mod kryds

7.11.1 Ulykker

Ulykker vedrørende fremkørsel mod kryds opgøres ikke særskilt, men under manøvrer i kryds, hvor fremkørslen indgår, fx ligeudkørsel og svingning i kryds.

7.11.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved fremkørsel mod kryds:

- 1) Manglende hensyn til lastbilens ringere bremseevne ved valg af hastighed.
- 2) For høj hastighed ved fremkørsel mod lysreguleret kryds, især under hensyn til køretøjets belæsning.

7.11.3 - 7.11.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Ligeudkørsel i kryds

7.12.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under ligeudkørsel i kryds:

- 1) Der sker særlig mange ulykker under ligeudkørsel i kryds. I mange af disse ulykker spiller for høj hastighed hos lastbilen en betydelig rolle.
- 2) De fleste modparter er kørende fra højre eller venstre side. Andre modparter er modkørende, der især i lysregulerede kryds svinger til venstre uden at holde tilbage for lastbilen.
- 3) De fleste af ulykkerne sker i kryds med vigepligt. I de fleste tilfælde har lastbilen vigepligt, men kører ofte for hurtigt efter forholdene.
- 4) Mere end hver fjerde ulykke med ligeudkørende lastbil sker i kryds med lysregulering.
- 5) Modparten i ulykker i forbindelse med lastbilers ligeudkørsel i kryds er helt overvejende andre biler (især person- og varebiler).

7.12.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved ligeudkørsel i kryds:

- 1) Tendens til at køre på egen styrke over for svagere modparter og derfor undlade at opfylde egen vigepligt.
- 2) Lastbilens eventuelle udragende last, der i forbindelse med fejlbedømmelse af krydsendes hastighed kan øge risikoen for kollision, især ved fremkørsel efter standsning.
- 3) For høj hastighed og for ringe opmærksomhed mod sidevejene ved kørsel i kryds, hvor sidevejene har vigepligt.
- 4) For høj hastighed ved fremkørsel mod lysreguleret kryds, især under hensyn til køretøjets belæsning.
- 5) For høj hastighed ved kørsel i lysreguleret kryds for grønt lys.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.12.3 - 7.12.4 Orienterings- og manøvrefærdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Højresving i kryds og

Venstresving i kryds

Der henvises til øvelse 1.

Kørsel i rundkørsel

7.15.1 Ulykker

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.15.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved kørsel i rundkørsel:

- 1) Fejlbedømmelse af rundkørselens udformning og dermed den nødvendige svingnings skarphed, hvorved tilkørselshastigheden ofte vælges for høj.
- 2) For høj hastighed ved indkørsel i rundkørslen medfører stor risiko for væltning, og i glat og fedtet føre stor risiko for udskridning med efterfølgende væltning.
- 3) For høj hastighed i selve rundkørslen medfører forstærket krængning og eventuel lastforskydning med øget risiko for væltning.
- 4) For høj hastighed eller for tidlig acceleration ved udkørsel af rundkørslen medfører ligeledes øget risiko for væltning.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.15.3 Orienterings-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.15.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved kørsel i rundkørsel:

- 1) Tilpasse hastigheden gennem rundkørslen i forhold til lastbilens opbygning og lastens art.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.3 Øvelse 3 (Kørsel uden for tættere bebygget område)

Øvelsen omfatter især følgende manøvrer:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Placering under ligeudkørsel (7.2).

Hastighed under ligeudkørsel (7.3).

Kørsel forbi holdende køretøjer, gående mv. (7.6).

Møde (7.7).

Kørsel foran eller efter andre (7.8).

Overhaling (7.9).

Hovedmål

Eleven skal lære målrettet, jævn kørsel over længere strækninger med nødvendig tilpasning af placering og hastighed efter skiftende færdsels- og vejforhold.

Manøvrerne er hovedsagelig repetition fra øvelse 1 og 2, men skal nu gennemføres under mere krævende forhold, der gør det muligt at undervise eleven i alle manøvrernes delmål. Desuden skal eleven lære at overhale andre kørende i videst muligt omfang samt lære at reagere hensigtsmæssigt, når eleven selv overhales.

Delmål

Placering under ligeudkørsel

Der henvises til øvelse 1.

Hastighed under ligeudkørsel

Der henvises til øvelse 1 suppleret med følgende:

7.3.2 Risikoforhold

Repetition efter undervisningsplanen for kategori B.

7.3.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne opfatte og bedømme følgende faremuligheder ved valg af hastighed og reagere hensigtsmæssigt over for dem:

- 1) Vejsving eller bakker der nedsætter oversigten og skjuler eventuelle hindringer, herunder langsomme kørende samt gående.
- 2) Skarpe vejsving, der kræver nedsat hastighed på grund af vejgrebet eller lastens art.

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder med henblik på valg af hastighed:

- 3) Se efter bagfrakommende, især tunge køretøjer, der accelererer umiddelbart før kørsel op ad bakke.
- 4) Se efter bagvedkørende, der eventuelt accelererer ned ad bakke.
- 5) Bedømme bakkers stejlhed for korrekt tidspunkt til gearskift.
- 6) Bedømme vejsvinges skarphed for korrekt valg af hastighed og gear.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.3.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder med henblik på at tilpasse hastigheden efter forholdene:

- 1) Vælge korrekt tidspunkt for skift til lavere gear ved kørsel op ad bakke.
- 2) Vælge passende gear på korrekt tidspunkt til kørsel ned ad bakke, afhængigt af bakkens stejlhed og længde.
- 3) Undlade vedvarende bremsning ned ad bakke over længere strækning.
- 4) Vælge passende hastighed og gear på korrekt tidspunkt før vejsving, afhængigt af svingets skarphed og arten af eventuel last.
- 5) Foretage blød ratbetjening under kørsel gennem vejsving af hensyn til lastens art.
- 6) Accelerere let ved udkørslen af svinget, samtidig med at lastbilen rettes op.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Kørsel forbi holdende køretøjer, gående mv.**Møde og****Kørsel foran eller efter andre**

Der henvises til øvelse 2.

Overhaling**7.9.1 Ulykker**

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under overhaling:

- 1) Der sker en del ulykker under overhaling.
- 2) Modparten er i de fleste tilfælde det overhalede køretøj og oftest en personbil, cyklist eller knallertkører.
- 3) Kun i enkelte tilfælde er der tale om modkørende som modparter.

7.9.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved overhaling:

- 1) Lastbilens størrelse, som ved højere hastighed frembringer kraftigt vindtryk bagude eller læ i sidevind, hvorved overhalede cyklister og knallertkøreres styring eller kurs påvirkes.
- 2) Fejlbedømmelse af lastbilens bredde med risiko for at komme for tæt på overhalede cyklister og knallertkørere.
- 3) Fejlbedømmelse af lastbilens længde med risiko for at trække for tidligt ind foran den overhalede, især cyklister og knallertkørere.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.9.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal kunne genkende og angive betydningen af følgende færdselstavler:

- 1) »Overhaling forbudt« (C 51) forbyder overhaling af andre køretøjer end to-hjulede cykler og to-hjulede små knallerter. Forbuddet kan ved undertavle indskrænkes til kun at gælde bestemte køretøjer, fx. lastbil og lastbil med påhængskøretøj.
- 2) »Ophør af overhalingsforbud« (C 53).
- 3) »Overhaling med lastbil forbudt« (C 52).
- 4) »Ophør af overhaling med lastbil forbudt« (C 54).

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.9.4 - 7.9.5 Manøvre-færdigheder og lovbestemmelser i øvrigt

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Vedrørende undervisning i hensigtsmæssig reaktion, når man som fører af lastbil selv overhales henvises til øvelse 2, afsnit 7.8 »Kørsel foran eller efter andre«.

7.4 Øvelse 4

Øvelsen omfatter:

(Nummeret i parentes refererer til afsnittene i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Kørsel på motorvej (7.16).

Hovedmål

Eleven skal lære den mere krævende orienterings- og manøvre-færdighed, som er nødvendig på grund af motorvejes særlige udformning og motorvejstrafikkens særlige karakter.

Kørsel på motorvej er obligatorisk, hvor en dobbelt undervisningstime tillader kørsel både frem og tilbage til motorvejen og kørsel på selve motorvejen. I andre tilfælde må kørelæreren sammen med eleven grundigt undersøge mulighederne for at komme på motorvej ved forlænget undervisningstid eller ved at danne hold med flere elever, der skiftes til at køre.

Hvor forholdene helt udelukker kørsel på motorveje, har kørelæreren en særlig forpligtigelse til at gennemføre øvelser i tilkørsel med sammenfletning til en større vej, hvor højere hastighed er tilladt.

Delmål

7.16.1 Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker på motorvej:

- 1) De fleste ulykker med lastbiler på motorvej sker ved indhentning af forankørende biler eller ved at lastbilen indhentes og påkøres af bagfrakommende.
- 2) Der sker også en del ulykker i forbindelse med lastbilers vognbaneskift eller sammenfletning, herunder til- og frakørsel til motorvej.
- 3) Mere sjældne er eneulykker og ulykker i forbindelse med overhaling, men når de sker, er deres omfang ofte meget alvorligt.

7.16.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold ved kørsel på motorvej:

- 1) Vanskeligheder med at bedømme afstand til andre kørende samt bedømme ens egen og andres hastighed, især ved indhentning.
- 2) Vanskeligheder med orienteringen, især på grund af de blinde vinkler.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.16.3 - 7.16.4 Orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.16.5 Lovbestemmelser i øvrigt

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) På motorvej med tre eller flere vognbaner i samme færdselsretning må lastbiler kun køre i en af de to vognbaner længst til højre.

Reglen gælder dog ikke ved vejforgrening eller ved forberedelse af venstresving ved motorvejens ophør.

- 2) På motorvej må lastbiler og lastbiler med registreringspligtigt påhængskøretøj højst køre 80 km/t.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.5 Øvelse 5

Øvelsen omfatter følgende manøvrer:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Fremkørsel mod kryds (7.11).

Ligeudkørsel i kryds (7.12).

Højresving i kryds (7.13).

Venstresving i kryds (7.14).

Kørsel i rundkørsel (7.15).

Kørsel ved siden af andre (7.17).

Hovedmål

Eleven skal lære at udføre alle manøvrer i vejkryds under så vanskelige færdselsforhold som muligt og i så mange forskellige typer vejkryds som muligt. Øvelsen bør derfor gennemføres på et tidspunkt med tæt trafik, således at eleven også bliver undervist i række kørsel på veje med flere vognbaner i samme kørselsretning og om muligt i større rundkørsler.

Delmål

Fremkørsel mod kryds,

Ligeudkørsel i kryds og

Kørsel i rundkørsel

Der henvises til øvelse 2.

Højresving i kryds og

Venstresving i kryds

Der henvises til øvelse 1.

Kørsel ved siden af andre

7.17.1. Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under kørsel ved siden af andre:

- 1) Der sker nogle ulykker med lastbiler under kørsel ved siden af andre.
- 2) Modparterne er først og fremmest medkørende biler, cykler og knallerter, der svinger til venstre ind foran lastbilen i kryds, eller pludselig vender fra højre vejkant.
- 3) Andre modparter er biler eller cykler, der trækker ind mod eller »klemmer« sig ind på lastbilen på venstre eller højre side.

7.17.2 - 7.17.3 - 7.17.4 Risikoforhold, orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.6 Øvelse 6

Øvelsen omfatter:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Standstøtning og parkering (7.18).

Hovedmål

Eleven skal lære at udføre mere krævende parkeringsmanøvrer, svarende til vilkårene på mange af- og pålæsningssteder.

Øvelsen kan gennemføres på samme sted som de indledende øvelser. På stedet må passende afmærkning af parkeringsbåse mv. kunne foretages. Øvelsen fortsættes herefter under normale færdselsforhold i industrikvarter, på havneplads eller i byområder med mulighed for forlæns og baglæns kørsel ad smalle tilkørsler, gennem porte, eller lignende. Eleven skal lære, at parkerede lastbiler kan være en medvirkende årsag til uheld.

Delmål

Standstning og parkering

7.18.1 - 7.18.2 Ulykker og risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold:

- 1) Ukritisk standstning og parkering med lastbiler uden tilstrækkeligt hensyn til andres orienteringsmuligheder og sikkerhed. Dette gælder især i mørke og i usigtbart vejr.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.18.3 Orienterings-færdigheder

Eleven skal beherske følgende orienterings-færdigheder:

- 1) Bedømme om den henstillede lastbil vil frembyde nogen risiko eller væsentlig hindring for den øvrige færdsel.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.18.4 Manøvre-færdigheder

Eleven skal beherske følgende manøvre-færdigheder ved standstning og parkering:

- 1) Parkere ved forlæns og baglæns indkørsel i parkeringsplads ca. 3,5 - 4 m bred, vinkelret på kørselsretningen.
- 2) Parkere ved baglæns indkørsel til vejkant i »parkeringslomme« (ca. 12 m lang). Højre hjulpar skal være ca. 30 cm fra vejkannten.
- 3) Udføre baglæns parkering mod markeret mål, som anført i afsnit 2.5 »Baglæns kørsel med målbremssning«.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.18.5 Lovbestemmelser i øvrigt

Eleven skal kunne angive indholdet af følgende lovbestemmelser:

- 1) Lastbiler må ikke standse på fortovet.
- 2) Åbning af vogndøre, ind- eller udstigning og af- eller pålæsning skal finde sted på en sådan måde, at der ikke opstår fare eller unødigt ulempe.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.7 Øvelse 7

Øvelsen omfatter:

(Nummeret i parentes refererer til tilsvarende afsnit i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B).

Kørsel i mørke og i lygtetændingstiden i øvrigt (7.19).

Kørsel i tunnel (7.20).

Hovedmål

Eleven skal lære at udføre de hidtil indlærte manøvrer under de vanskeligere orienteringsforhold, der opstår i mørke, særlig med vægten lagt på øvelse 3 og 5. Øvelsen skal henlægges til tidsrummet fra 1 time efter solnedgang til 1 time før solopgang og gennemføres på strækninger i og uden for bymæssig bebyggelse med god og mindre god belysning samt på helt mørke veje med sving og bakker.

Eleven skal endvidere lære at køre i tunnel, hvor orienterings- og manøvrefærdigheder er mere krævende på grund af tunnellers særlige udformning og trafikens særlige karakter. Eleven skal endvidere lære om afmærkninger på kørebanen og om færdselstavler, der har betydning ved kørsel i tunnel. Kørsel i tunnel skal indgå i den praktiske undervisning, hvor dette er muligt.

Kørsel i tunnel er obligatorisk, hvor en undervisningslektion af mindst 45 minutters varighed tillader kørsel både frem og tilbage til tunnelen og kørsel i tunnelen. Der skal anvendes en af følgende tunneller: Tårnbytunnelen, Frederikssundsvejstunnelen, Englandstunnelen, Guldborgsundtunnelen og Limfjordstunnelen.

Hvis der således ikke skal køres i tunnel, skal der i stedet i teorilokalet undervises i de praktiske færdigheder ved kørsel i tunnel.

Delmål

Kørsel i mørke og i lygtetændingstiden i øvrigt

7.19.1. Ulykker

Eleven skal have kendskab til følgende omstændigheder ved ulykker under kørsel i mørke:

- 1) Omtrent hver 5. ulykke med lastbiler sker i mørke og meget ofte på veje uden vejbelysning.
- 2) De fleste modparter er biler og i en del tilfælde cyklister, knallertkørere samt fodgængere.

7.19.2 Risikoforhold

Eleven skal have kendskab til følgende risikoforhold under kørsel i mørke:

- 1) De forringede orienteringsmuligheder medfører, at lastbiler er indblandet i forholdsvis flere ulykker i mørke end i dagslys.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

7.19.3 - 7.19.4 - 7.19.5 Orienterings- og manøvre- færdigheder samt lovbestemmelser i øvrigt

Eleven skal beherske følgende manøvrefærdighed:

- 1) Udføre baglæns højresving om hjørne, som anført i afsnit 2.4 »Højresving om hjørner«.

I øvrigt repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Kørsel i tunnel

7.20.2 – 7.20.4 Risikoforhold, samt orienterings- og manøvre-færdigheder

Repetition efter undervisningsplan for kategori B.

Bilag 10

8. SÆRLIGE RISIKOFORHOLD I TRAFIKKEN

Der undervises ikke i særlige risikoforhold, men henvises til repetition efter undervisningsplan til kategori B.

Bilag 11

9. MANØVRER PÅ KØRETEKNISK ANLÆG

Formålet med undervisningen er at give eleven et sådant kendskab til nogle grundlæggende fysiske forhold vedrørende kørsel med lastbil, at det hjælper eleven til at forstå betydningen af at tilpasse hastighed, styring og bremsning efter forholdene.

Undervisningen har endvidere til formål at give eleven nogen færdighed i at beherske lastbilen under moderat hastighed i visse kritiske situationer. Der skal således foretages opbremsning på kortest mulig strækning, bremse- og undvigemanøvrer på vej med høj og lav friktion samt opretning af lastbilen efter udskridning.

Øvelserne sigter ikke mod at tilskynde eleverne til at køre hurtigere eller mindre forsigtigt end de ellers ville have gjort, men tværtimod give dem indsigt i hastighedens afgørende betydning for, om en afværge-manøvre kan gennemføres. Eleverne skal endvidere få indsigt i lastbilens reaktioner i kritiske situationer, således at panikreaktioner undgås.

Rækkefølgen af øvelserne skal følge dette afsnits opdeling. Øvelserne på almindelig vej skal gennemføres før øvelserne på glat vej for at lære, hvor meget hastigheden på glat vej skal reduceres, for at man sikkert kan udføre den samme manøvre som på almindelig vej. Hvis det er hensigtsmæssigt, kan flere af øvelserne på almindelig vej gennemføres før de tilsvarende øvelser gennemføres på glat vej.

Hver enkelt øvelses præcise indhold er fastlagt i delmålene.

De enkelte øvelser anses for indlært med tilfredsstillende resultat, når de kan udføres med den grad af præcision, som fremgår af delmålsbeskrivelserne. Eleven skal som fører mindst gennemføre 4 lektioner á mindst 45 minutters varighed i manøvrer på køreteknisk anlæg. Udover kørselstiden skal der afsættes tid til instruktion til de enkelte øvelser. Det samlede forløb vil erfaringsmæssigt tage mindst 4 timer. Eleven skal forinden have gennemført undervisningen om køretekniske forhold i teorilokale.

Kørelæreren må højst være ansvarlig for 6 lastbiler samtidig. Kørelæreren skal under øvelserne samt under til- og frakørsel til disse, kunne overvåge eleverne forsvarligt. Eleverne må ikke under returkørsel gennemføre øvelser.

Krav til køretekniske anlæg

Det køretekniske anlæg skal være godkendt. Om godkendelsen og indretningen af det køretekniske anlæg henvises til kørekortbekendtgørelsen med tilhørende bilag.

På et køreteknisk anlæg skal føres lister over de elever, der har modtaget køreundervisning i de i afsnit 9 beskrevne øvelser. Listerne skal indeholde oplysning om:

Den undervisende kørelærers navn og adresse.

Elevens navn og adresse.

Dato og klokkeslæt (fra og til) for undervisningen.

Listerne skal opbevares i mindst 3 år og skal forevises politiet på forlangende.

Hastighed

Øvelser på køreteknisk anlæg bør – af hensyn til elevernes ringe rutine – som hovedregel ikke udføres ved højere hastighed end 50 km/t. Nogle af bremseøvelserne i afsnit 9.2 kan dog udføres med hastigheder op til 60 km/t.

9.1 Vejgreb og belæsning

Hovedmål

Eleven skal lære, at vejgreb er nødvendigt for udførelsen af enhver manøvre, og at vejgrebet ændres med føret. Ved belæsning og især ved forkert belæsning af lastbilen, forkert dæktryk, nedslidt dækmønster og defekte støddæmpere ændres vejgrebet og styreegenskaberne ligeledes.

Eleven skal endvidere lære, at hastigheden og betjeningen af speederen og bremsen nøje skal tilpasses vejens tilstand og føret.

Delmål

9.1.1 Vejgrebets betydning

Eleven skal repetere delmålene i »Kørebanelæringens art og tilstand« i afsnit 5.2.3 i undervisningsplanen for køreuddannelsen til kategori B og opnå kendskab til følgende forhold:

- 1) Vejgrebet opstår dels ved gnidningsmodstanden (friktionen) mellem dæk og vej og dels ved, at dækene griber ned i og får fat i ujævnhederne i vejens overflade.
- 2) Motorkraft, bremsekraft og styrebewægelser kan kun udnyttes gennem vejgrebet, som derfor er en betingelse for enhver manøvre (acceleration, bremsning og styring).
- 3) Vejgrebet formindskes betydeligt i vådt og fedtet føre og især i sne, sand og på glat vej, hvor speeder, kobling, bremse og rat derfor skal betjenes med stor forsigtighed, og hastigheden holdes passende lav.

9.1.2 Belæsning, dæktryk mv.

Eleven skal repetere delmålene i afsnit 3.1.2 »Styreegenskaber« og placering af gods, som anført i afsnit 6.2.5 »Gods«, og opnå kendskab til følgende forhold:

- 1) Tung last placeret bag lastbilens bagaksel forøger trykket på baghjulene samtidig med, at trykket på forhjulene lettes. Det kan medføre, at lastbilen kan få en kraftig overstyringstendens og - ved særlig tung last - kan vejgrebet formindskes så meget, at muligheden for styring reduceres.

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 2) Belæsning af lastbilen ændrer tyngdepunktets placering. Specielt ved forkert placering af gods øges risikoen for udskridning/væltning.
- 3) Både for højt og for lavt dæktryk giver dårlig kontakt mellem dæk og vej, hvorved vejgrebet forringes og lastbilens styreegenskaber kan ændres væsentligt.
- 4) Slidt dækmønster nedsætter vejgrebet i vådt føre. Ved kørsel i kraftigt regnvejr eller gennem vandpytter, kan der opstå akvaplaning.
- 5) Ved alle disse forhold er det væsentligt, at hastigheden holdes passende lav. Det er især vigtigt, hvis flere af disse forhold er til stede samtidigt.

9.2 Hastighed, centrifugalkraft, bremselængde og vejgrebets udnyttelse

Hovedmål

Eleven skal lære, at der er en bestemt sammenhæng mellem hastighed, bevægelsesenergi, og bremselængde, og at bremselængden desuden afhænger af bremsekraften, vejgrebets størrelse, vejens hældning og eventuel kraftig blæst.

Eleven skal endvidere lære om centrifugalkraftens betydning ved kørsel i sving samt lære at hastigheden skal nedsættes på glat vej i forhold til almindelig vej.

Delmål

9.2.1 Bevægelsesenergi og hastighed

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 1) En lastbil, der sættes i bevægelse, opnår derved bevægelsesenergi, der bevirker, at den kan fortsætte med at køre et stykke, også efter at forbindelsen mellem motor og hjul afbrydes.
- 2) Bevægelsesenergiens størrelse afhænger af vægt og hastighed. Ved en fordobling af vægten fordobles bevægelsesenergien, hvorimod en fordobling af hastigheden firedobler bevægelsesenergien.
- 3) Med hjælp af bremserne kan man forkorte det stykke vej, lastbilen kan køre alene ved hjælp af bevægelsesenergien.
- 4) Bevægelsesenergien omsættes til varme i bremserne når der bremses. Hvorimod bevægelsesenergien ved kollision omdannes til skade på personen og køretøjet. Skaderne stiger markant, når hastigheden forøges.

9.2.2 Centrifugalkraft

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 1) En lastbil, der kører gennem et sving eller foretager en undvigemanøvre, påvirkes af en kraft, der virker på tværs af køretøjet og som vil søge at »trække« lastbilen »ud af svinget (kurven)«. Denne kraft kaldes for centrifugalkraften.
- 2) Der er en sådan sammenhæng mellem hastigheden og centrifugalkraften, at en fordobling af hastigheden giver en firedobling af centrifugalkraften.
- 3) Ved kørsel i kurver vil en halvering af kurveradius fordoble centrifugalkraften, hvorimod en fordobling af kurveradius vil halvere centrifugalkraften.

Disse forhold har stor betydning, især ved kørsel med høje opbygninger. Ved kørsel med for høj hastighed med sådanne køretøjer i kurver, vil der være stor risiko for væltning.

9.2.3 Bremselængder

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 1) Bremselængden er det stykke vej, lastbilen kører, fra det øjeblik bremsepedalen aktiveres, og indtil lastbilen står stille.
- 2) Bremselængden afhænger af hastigheden, hvor en fordobling af hastigheden betyder en firedobling af bremselængden.
- 3) Bremselængden afhænger blandt andet af hvor kraftigt man bremses, dvs. pedaltrykket, eller hvor langt man træder bremsepedalen ned.
- 4) Ved en hastighed på fx 60 km/t på vandret almindelig vej er bremselængden for en lastbil:
 - a) 50-60 m ved en blød bremsning og
 - b) 25-30 m ved en hård bremsning.
- 5) Bremselængden vil næsten blive fordoblet ved forholdsvis små forøgelser af hastigheden, fx
 - a) fra ca. 25 til 35 km/t og
 - b) fra ca. 35 til 50 km/t.
- 6) Bremselængden afhænger desuden af vejgrebets størrelse (eller »føret«), og for at bevare en bremselængde på ca. 30 m som ved 60 km/t på en vandret almindelig vej uden at blokere hjulene, skal man nedsætte hastigheden til:
 - a) ca. 50 km/t på våd asfalt eller grus,
 - b) ca. 35 km/t på fast sne og
 - c) ca. 25 km/t på isglat vej.

- 7) Bremselængden vil i øvrigt blive forøget ved kørsel ned ad bakke. Den kan desuden forøges/formindskes i kraftig med- eller modvind.
- 8) Såfremt driftsbremsen er i lovlig stand, må bremselængden ved 30 km/t højst være 7 m for en almindelig lastbil.
- 9) Såfremt parkeringsbremsen er i lovlig stand, må bremselængden ved 30 km/t højst være 18 m.

Eleven skal ved øvelser opnå erfaring om følgende forhold på **almindelig** vej:

- 10) Foretage en ganske blød bremsning ved en hastighed på ca. 60 km/t, svarende til en bremselængde på ca. 50 m.
- 11) Foretage en ret kraftig opbremsning ved en hastighed på ca. 60 km/t, svarende til en bremselængde på ca. 30 m.
- 12) Foretage en meget hård bremsning ved en hastighed på ca. 60 km/t, svarende til ren bremselængde på ca. 25 m.

9.2.4 Vejgrebets udnyttelse

Eleven skal have kendskab til følgende forhold:

- 1) Bremsning på glat vej skal på grund af det formindskede vejgreb udføres med let tryk på bremsepedalen for at undgå blokerede hjul (dvs. hjul, der ikke roterer).
- 2) Bremsning med blokerede hjul forøger bremselængden i forhold til hjul, der holdes i passende rotation.
- 3) Ved bremsning med en lastbil uden ABS-bremser er det føreren, der skal regulere trykket på bremsepedalen, så hjulene holdes i rotation og derved stadig bremser optimalt.
- 4) På lastbiler med ABS-bremser skal bremsepedalen trædes helt ned og holdes nede for at opnå maksimal bremsning.
- 5) Ved bremsning med en lastbil med ABS-bremser sørger ABS-bremsesystemet for, at hjulene holdes i rotation og ikke blokerer.
- 6) Skarp ratdrejning på glat vej medfører, at lastbilen ikke følger rattets bevægelse på grund af det formindskede vejgreb eller for høj hastighed til den ønskede drejning.
- 7) Kraftig bremsning eller acceleration under svingning på glat vej giver stor risiko for, at lastbilen ikke kan holdes på rette kurs gennem svinget på grund af det formindskede vejgreb eller den for høje hastighed (den samme risiko kan være til stede på almindelig vej).
- 8) Bremsning med det ene hjulpar på almindelig vej og det andet hjulpar på glat vej medfører kraftig skævtrækning af lastbilen. Selv ved lastbiler med ABS-bremsesystem kan der forekomme skævtrækning.
- 9) De fleste nye lastbiler er forsynet med elektronisk stabilitets control (ESC)/elektronisk stabilitets program.
- 10) Lastbiler med ESC er forsynet med følere (sensorer), der registrerer lastbilens bevægelser i alle retninger. Når systemet registrerer, at en udskridning er på vej, afbremses et eller flere hjul i kortere eller længere tid, for derved at rette bilen op. (ESP), der kan modvirke udskridning eller væltning.
- 11) Såfremt lastbilen er forsynet med ESC vil betjening af lastbilen i forbindelse med en udskridning være forskellig fra lastbiler, der ikke er forsynet med ESC.
- 12) Nedgearing på glat vej er yderst risikabelt. Anvendelse af disse former for nedbremsning kan medføre udskridning på grund af blokerede baghjul.
- 13) Anvendelse af antispinregulering (ASR).
- 14) Kørsel op ad bakke på glat vej, bør så vidt muligt foretages uden gearskift og således, at standsning undgås. Under eventuel gearskift skal kobling og speeder betjenes med forsigtighed, så hjulspin undgås.

Eleven skal ved øvelse opnå færdighed i følgende på **almindelig** vej:

- 15) Bremse ved trinvis stigende hastigheder op til 60 km/t og ved at tilpasse trykket på bremsepedalen, så bremselængden bliver kortest mulig uden hjulblokade og udskridning.
Øvelsen skal gennemføres med ABS-bremsesystemet i funktion.

Eleven skal ved øvelse opnå færdighed i følgende på **glat** vej:

- 16) Bremse på kortest mulig strækning ved trinvis stigende hastighed op til ca. 50 km/t.
- 17) Tilpasse hastigheden således, at eleven selv bedømmer, hvad den skal nedsættes til, for at bremselængden på ca. 30 m - som blev opnået på almindelig vej ved ca. 50 km/t - kan bibeholdes.
Øvelsen skal gennemføres med ABS-bremsesystemet i funktion.
- 18) Sætte i gang på glat vej uden hjulspin eller udskridning.
- 19) Eventuelt sætte i gang på glat bakke med en stigning på 5-8 % uden hjulspin og udskridning.
- 20) Eventuelt foretage gearskift op ad glat bakke uden hjulspin og udskridning.
Øvelsen skal gennemføres med eller uden ASR-system i funktion.

Eleven skal ved øvelser opnå erfaring om følgende forhold på **almindelig/glat** vej:

- 21) Bremse ved trinvis stigende hastigheder (højst til 50 km/t) med det ene hjulpar på almindelig vej og det andet hjulpar på glat vej, ved at tilpasse trykket på bremsepedalen, så bremsningen kan ske uden udskridning.
Øvelsen skal gennemføres med ABS-bremsesystemet i funktion.

9.3 Hindringer på vejen

Hovedmål

Eleven skal lære at reagere rigtigt over for pludselige hindringer på vejen, hvor standsning alene ikke kan nås, dels ved at styre udenom hindringer, og dels ved at bremse og styre. Eleven skal endvidere erfare, hvor meget hastigheden skal nedsættes på glat vej i forhold til almindelig vej.

Delmål

9.3.1 Slalom

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvre på **almindelig** vej:

- 1) Køre forlæns slalom ved passende høj hastighed (trinvis stigende 30-40 km/t, alt efter elevens evner) mellem 5-7 markeringskegler med 20-25 m's mellemrum. Påvirkningen af lastbilen (krængningen) skal være så lille som muligt og styringen skal udføres således, at lastbilen falder til ro mellem hver drejning.

9.3.2 Dobbelt undvigemanøvre uden bremsning

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer på **almindelig** vej:

- 1) Foretage hurtigt vognbaneskift ved passende høj hastighed (40-50 km/t alt efter elevens evner) for at undgå påkørsel af markeret hindring, og derpå hurtigt skifte til den oprindelige bane, når hindringen er passeret.

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer på **glat** vej:

- 2) Foretage hurtigt vognbaneskift ved passende høj hastighed for at undgå påkørsel af markeret hindring, og derpå hurtigt skifte til den oprindelige bane, når hindringen er passeret. Eleven skal selv bedømme, hvad hastigheden skal nedsættes til for at øvelsen kan gennemføres sikkert.
Øvelsesopstillingen skal være den samme som på almindelig vej.

9.3.3 Kombineret bremse- og undvigemanøvre

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer på **almindelig** vej:

- 1) Bremse ved passende høj hastighed (40-50 km/t alt efter elevens evner) før en markeret hindring, der er så tæt på, at standsning ikke er mulig, styre forbi hindringen og fortsat bremse op til standsning.

Øvelsen skal gennemføres med ABS-bremsesystem i funktion.

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer på **glat** vej:

- 2) Bremse ved at tilpasse hastigheden før en markeret hindring, der er så tæt på, at standsning ikke er mulig, styre forbi hindringen ved ikke for voldsomme ratbevægelser og bringe køretøjet til standsning. Eleven skal selv bedømme, hvad hastigheden skal nedsættes til for at øvelsen kan gennemføres sikkert.

Øvelsesopstillingen skal være den samme som på almindelig vej.

Øvelsen skal gennemføres med ABS-bremsesystem i funktion.

9.4 Genvindelse af vejgreb efter udskridning

Hovedmål

Eleven skal lære at reagere rigtigt for at genvinde vejgrebet og få lastbilen på rette kurs efter en udskridning på **glat** vej.

Delmål

9.4.1 Kørsel i kurve

Eleven skal ved øvelse opnå erfaring om følgende manøvrer ved kørsel i sving på **glat** vej:

- 1) Erfare hastighedens betydning ved kørsel i vejsving med forskellig radius.

9.4.2 Baghjuls-udskridning

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer ved baghjulsudskridning på **glat** vej:

- 1) Øjeblikkeligt træde koblingspedalen i bund og holde den nedtrådt under hele opretningen.
- 2) Aldrig røre hverken bremse eller speeder, da det kun forværrer udskridningen.
- 3) Dreje rattet i den oprindelige kørselsretning, - dvs. til samme side, som lastbilens bagende skrider ud.
- 4) Når lastbilen herefter retter sig op, drejes rattet samtidig tilbage mod ligeudstillingen, ellers risikeres en ny udskridning til modsat side.
- 5) Når vejgrebet er genvundet, og lastbilen på ny er på den rette kurs, løftes koblingen langsomt, og der gives lidt gas.

Øvelsen skal gennemføres uden tilsluttet ESC.

9.4.3 Forhjuls-udskridning

Eleven skal betjene lastbilen korrekt og opnå nogen færdighed i følgende manøvrer, hvis lastbilen ikke følger rattets bevægelse under svingning eller kørsel gennem et sving på **glat** vej:

- 1) Dreje rattet mod ligeudstilling.
- 2) Træde koblingspedalen i bund og holde den nedtrådt under hele opretningen.
- 3) Når vejgrebet er genvundet, fortsættes svingningen eller kørslen gennem svinget i så flad en bue som muligt.
- 4) Aldrig røre hverken bremse eller speeder, da det kun forværrer udskridningen.

Øvelsen skal gennemføres uden tilsluttet ESC.

9.4.4 Manøvrernes gennemførelse

På almindelig lige bane indøves:

9.2.3 Bremselængder. Indøvelse af bremselængdens afhængighed af opbremsningens styrke på almindelig vej.

9.2.4 Vejgrebets udnyttelse. Bremsning på almindelig vej uden hjulblokade og med kortest mulige bremselængde.

9.3.1 Slalom. Korrekt ratbetjening/styring.

9.3.2 Dobbelt undvigemanøvre. Hurtigt baneskift på almindelig vej og uden bremsning.

9.3.3 Kombineret bremse- og undvigemanøvre. Bremsning på almindelig vej uden hjulblokade og derefter styring forbi hindring.

På glat lige bane indøves:

9.2.4 Vejgrebets udnyttelse. Igangsætning uden hjulspin eller udskridning, bremsning på almindelig og glat vej samt bremsning med en side på almindelig vej og en side på glat vej.

Eventuel igangsætning og gearskift på glat bakke.

9.3.2 Dobbelt undvigemanøvre. Hurtigt baneskift på glat vej og uden bremsning.

9.3.3 Kombineret bremse- og undvigemanøvre. Bremsning på glat vej uden hjulblokade og derefter styring forbi hindring.

9.4.2 Baghjulsudskridning. Opretning og genvindelse af vejgreb.

I glatføre-kurven indøves:

9.2.4 Vejgrebets udnyttelse. Bremsning eller acceleration samt gennemkørsel af kurven med ret kurs.

9.4.1 Kørsel i kurve. Hastighedens betydning ved kørsel i kurver med forskellig radius.

9.4.2 Baghjulsudskridning. Opretning og genvindelse af vejgreb.

9.4.3 Forhjulsudskridning. Opretning og genvindelse af vejgreb.

Bilag 12

10. FORBEREDELSE TIL KØREPRØVE

Formålet med undervisningen er at give eleven kendskab til betingelserne for at indstille sig til køreprøve og få udstedt kørekort til kategori C1 samt at gøre eleven bekendt med de vigtigste lovbestemmelser om kørekort.

Undervisningen har endvidere til formål at orientere eleven om de krav, der stilles ved køreprøven, og gennem evaluerende prøver i køreskolen give eleven lejlighed til at erhverve sig erfaring om vilkår og fremgangsmåder under gennemførelsen af køreprøvens teoretiske og praktiske del.

10.1 Betingelser for at få kørekort

Hovedmål

Eleven skal orienteres om de vigtigste lovbestemmelser vedrørende køreundervisning, ansøgning om kørekort med de fornødne attester mv. samt om, hvad førerretten til kørekortkategori C1 omfatter.

Delmål

10.1.1 Køreundervisning

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 1) Hvis man ikke tidligere har haft kørekort til kategori C1, skal man inden køreprøven modtage undervisning hos en godkendt kørelærer til kategori C.
- 2) Undervisningen til kategori C1 må først påbegyndes, når eleven har erhvervet kørekort til kategori B.
- 3) Undervisningen skal være i overensstemmelse med undervisningsplanen til kategori C1 og omfatte både det teoretiske og det praktiske pensum.
- 4) Der skal i køreundervisningen anvendes en lektionsplan. Lektionsplanen skal udformes i 2 eksemplarer, hvoraf et eksemplar udleveres til køreeleven, i overensstemmelse med bestemmelserne i kørekortbekendtgørelsen. Lektionsplanen skal blandt andet inddeles i lektioner henholdsvis i teorilokale (teoretiske emner) og i praktisk køreundervisning (øvelseskørsel). Efter afslutningen af hver enkelt lektion skal kørelærer og køreelev med deres underskrifter i kørelærerens eksemplar af lektionsplanen bekræfte gennemførelsen af lektionen.
- 5) Under øvelseskørsel på almindelig vej skal en godkendt kørelærer være med i lastbilen og tage plads ved siden af eleven. Kørelæreren anses da for at være fører af lastbilen. På køreteknisk anlæg må eleven være alene i lastbilen under kørelærerens overvågning udefra.
- 6) Undervisningsplanen med tilhørende lærervejledning kan ses på Rigspolitiets hjemmeside (www.politi.dk) og www.retsinfo.dk.

10.1.2 Indstilling til køreprøve

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 1) Kørekort udstedes af politiet efter bestået køreprøve.
- 2) Køreprøve aflægges for politiets prøvesagkyndige. For militærpersoner og for personel ved Redningsberedskabet aflægges køreprøven for særlige køredommere.
- 3) Indstilling til køreprøve sker ved at udfylde og underskrive en godkendt ansøgningsblanket og indlevere den til kommunen.
- 4) Når undervisningen er gennemført, skal kørelæreren med sin underskrift på ansøgningsblanketten bekræfte, at ansøgeren har modtaget undervisning i overensstemmelse med undervisningsplanen.
- 5) Ansøgningsblanketten skal være vedlagt:

- a) **Lægeattest** med oplysninger om ansøgerens helbred og sundhedstilstand.
- b) **Sundhedskort** eller lignende dokumentation for personnummer.
- c) **Vellignende fotografi**, (portræt uden hovedbeklædning) i størrelse 35 x 45 mm og uden stempler, men med en læges påtegning på bagsiden.

10.1.3 Kørekortkategori og førerret

Eleven skal have kendskab til, at kørekortkategori C1 giver ret til at føre følgende køretøjer:

- 1) Lastbil med en tilladt totalvægt på over 3.500 kg, men ikke over 7.500 kg.
- 2) Lastbil med tilkoblet påhængskøretøj med en tilladt totalvægt på højst 750 kg.
- 3) Personbil indrettet til befordring af højst 8 personer foruden føreren og med en tilladt totalvægt på over 3.500 kg, men ikke over 7.500 kg.

10.2 Køreprøvens gennemførelse

Hovedmål

Eleven skal orienteres om de gældende retningslinjer for køreprøvens indhold og gennemførelse og ved forudgående evaluerende prøver i køreskolen opnå erfaring i prøvesituationens vilkår.

Delmål

10.2.1 Krav ved køreprøven

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 1) Ved køreprøven skal den prøvesagkyndige bedømme, om aspiranten har erhvervet de kundskaber og færdigheder, der er fastsat ved beskrivelsen af delmålene i undervisningsplanen for den pågældende kørekortkategori.
- 2) Køreprøven opdeles i en teoriprøve og en praktisk prøve. Teoriprøven skal være bestået, før man går op til den praktiske prøve.
- 3) Aspiranter skal ved teoriprøven og den praktiske prøve medbringe ansøgningen om kørekort og kørelærerens eksemplar af lektionsplanen.
- 4) Aspiranter kan ikke aflægge køreprøve, medmindre køreuddannelsen har været gennemført i overensstemmelse med bestemmelserne i kørekortbekendtgørelsen.

10.2.2 Teoriprøven

Eleven skal have kendskab til følgende retningslinjer for teoriprøven og ved evaluerende prøver i køreskolen have opnået kendskab til prøvevilkårene:

- 1) Prøven har normalt en varighed på ca. en halv time.
- 2) Prøven er skriftlig og gennemføres ved forevisning af en tilfældigt udvalgt serie blandt Rigspolitiets godkendte lysbilledsæt med indtalte spørgsmål og tilhørende afkrydsningsskema til besvarelse.
- 3) Aspiranter, der på grund af særlige forhold, der skal være dokumenteret, ikke kan aflægge sædvanlig skriftlig prøve, kan henvises til en specialprøve, hvor den sagkyndige fx oplæser spørgsmålene eller standser båndoptageren mellem hvert spørgsmål. Lysbilledserierne og afkrydsningsskemaerne anvendes ligeledes under specialprøven. Ordblindhed kan ikke begrunde en specialprøve.
- 4) Prøvelokalet lukkes ved fastsat mødetid. Aspiranter, der møder for sent og efter, at prøven er begyndt, kan ikke få adgang til prøvelokalet og skal beramme ny prøve mod betaling.
- 5) Før prøven bliver aspiranterne vejledt om prøvens gennemførelse og vilkår, herunder hvordan afkrydsningsskemaet skal udfyldes, og det indskræpes, at brug af hjælpemidler ikke er tilladt.
- 6) Under prøven har kun prøvesagkyndige og aspiranter adgang til prøvelokalet.
- 7) Ved teoriprøven skal aspiranten medbringe:

- a) **Ansøgningen** i behørig udfyldt stand.
 - b) **Særlig legitimation:**
 - (i) Eventuelt tidligere udstedt kørekort (EF-model (kreditkort-typen)), eller
 - (ii) Gyldigt pas.
 - (iii) Er ansøgeren ikke i besiddelse af tidligere udstedt kørekort eller gyldigt pas, jf. ovenstående, skal forevises original dåbs-, navne- eller fødselsattest, sundhedskort eller anden egnet legitimation samt billedlegitimation.
 - (iv) Hvis personnummer eller fødselsdato og fødested ikke tydeligt fremgår af passet eller kørekortet, skal der tillige forevises et legitimationspapir udstedt af en offentlig myndighed, hvoraf personnummer eller navn og fødested tydeligt fremgår.
 - (v) Hvis der er skiftet navn, og dette navn ikke fremgår af ovenfor nævnte dokumenter, skal navneændringen dokumenteres ved forevisning af vielsesattest, navnebevis eller dokumentation for anmeldelse til vielsesmyndigheden eller folkeregistret.
 - c) Kørelærerens eksemplar af **lektionsplanen** i behørigt udfyldt stand.
- 8) Prøven bedømmes efter Rigspolitiets rettevejledning.
 - 9) Resultatet af prøven skal meddeles straks efter prøvens bedømmelse. Aspiranter skal have oplyst, hvilke emner i undervisningsplanen, der er fejlagtigt besvaret.

10.2.3 Den praktiske prøve

Eleven skal have kendskab til følgende retningslinjer for den praktiske prøve og ved evaluerende prøver i køreskolen have opnået kendskab til prøvevilkårene:

- 1) Den kørselstid, der afsættes til bedømmelse af aspirantens adfærd i trafikken må ikke være under 45 minutter ved den praktiske prøve til kategori C1.
Udover kørselstiden skal afsættes tid til kontrol af aspirantens identitet, oplysning om prøvens forløb, kontrol af køretøjets udstyr, gennemførelse af baglænskørsel, evaluering af prøveforløbet mv. Prøvetiden kan om nødvendigt forlænges og kan afbrydes, hvis aspirantens kørefærdighed er meget ringe.
- 2) Prøven i kørsel gennemføres med den prøvesagkyndige ved siden af aspiranten i en godkendt skolevogn, som aspiranten selv skal stille til rådighed. Kørelæreren kan, medmindre aspiranten eller den prøvesagkyndige har væsentlige indvendinger imod det, overvære prøven. Som led i prøvestedets kvalitetssikring af den praktiske prøve, kan yderligere en prøvesagkyndig efter forudgående orientering af kørelæreren overvære prøven.
- 3) Under prøven anses aspiranten som bilens fører med deraf følgende ansvar og forpligtelser.
- 4) Færdighed i kontrol af lastbilens lovpligtige udstyr indgår som led i den praktiske prøve. Under kontrollen skal aspiranten uden brug af værktøj, undersøge og tage stilling til om de dele, der undersøges, opfylder lovkravene, herunder kunne forklare hvordan kontrollen udføres. Herudover skal aspiranten kunne udpege, hvor nærmere angivne fejl kan opstå, som anført i undervisningsplanens afsnit.
- 5) Aspiranten skal køre efter den prøvesagkyndiges anvisninger om rute og manøvrer. Anvisningerne gives tydeligt og i så god tid, at aspiranten kan opfatte og forstå dem og nå at forberede og udføre det anviste. Den prøvesagkyndige leder prøven på en sådan måde, at aspiranten ikke tvinges ud i unormale færdselssituationer eller tilskyndes til at handle mod færdselsreglerne og hensynet til sikkerheden i øvrigt.
- 6) De manøvrer, som er indøvet i de indledende øvelser på vej og på køreteknisk anlæg, skal ikke ved prøven udføres separat, men indgår i forbindelse med den normale betjening af køretøjet under kørslen. Dog skal baglænskørsel (baglænskørsel omkring hjørne og baglænskørsel ved målbremssning (rampe)) indgå, men kan kun kræves udført med nogen præcision.
- 7) Den prøvesagkyndige skal gribe ind ved brug af lastbilens betjeningsudstyr, hvis det er nødvendigt af hensyn til sikkerheden eller for at undgå påkørsel.

- 8) Enkelte mindre alvorlige fejl kan ikke i sig selv medføre, at prøven bedømmes som ikke-bestået, idet aspirantens kørsel skal vurderes som helhed.
- 9) Resultatet af prøven skal meddeles straks efter prøvens afslutning. Aspiranter, der ikke har bestået, skal have oplyst, hvilke færdighedskrav i undervisningsplanen, der ikke er tilfredsstillende opfyldt.
- 10) Prøven bedømmes efter Rigspolitiets retningslinjer for køreprøver.
- 11) Ved den praktiske prøve skal aspiranten medbringe:
 - a) **Ansøgningen** i udfyldt og underskrevet stand.
 - b) **Eventuelt tidligere udstedt kørekort.**
 - c) **Særlig legitimation:**
 - (i) Eventuelt tidligere udstedt kørekort (EF-model (kreditkort-typen)), eller
 - (ii) Gyldigt pas.
 - (iii) Er ansøgeren ikke i besiddelse af tidligere udstedt kørekort eller gyldigt pas, jf. ovenstående, skal forevises original dåbs-, navne- eller fødselsattest, sundhedskort eller anden egnet legitimation samt billedlegitimation.
 - (iv) Hvis personnummer eller fødselsdato og fødested ikke tydeligt fremgår af passet eller kørekortet, skal der tillige forevises et legitimationspapir udstedt af en offentlig myndighed, hvoraf personnummer eller navn og fødested tydeligt fremgår.
 - (v) Hvis der er skiftet navn, og dette navn ikke fremgår af ovenfor nævnte dokumenter, skal navneændringen dokumenteres ved forevisning af vielsesattest, navnebevis eller dokumentation for anmeldelse til vielsesmyndigheden eller folkeregistret.
 - d) Kørelærerens eksemplar af lektionsplanen i udfyldt stand.

10.3 Lovbestemmelser i øvrigt om kørekort

Hovedmål

Eleven skal orienteres om de vigtigste lovbestemmelser vedrørende kørekort.

Delmål

10.3.1 Kørekortets gyldighed

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 1) Kørekortet er gyldigt i 5 år, men kan i særlige tilfælde udstedes med kortere gyldighed og på bestemte betingelser.
- 2) Når gyldighedstiden er udløbet, kan kørekortet fornys ved henvendelse til kommunen.
- 3) Under kørslen skal man have kørekortet hos sig og på forlangende vise det til politiet.
- 4) Hvis kørekortet beskadiges eller bortkommer, skal man henvende sig til kommunen for at få udstedt et nyt.

10.3.2 Inddragelse og generhvervelse af kørekort

Eleven skal have kendskab til følgende lovbestemmelser:

- 1) Hvis politiet har grund til at antage, at en bilist ikke længere opfylder betingelserne for at have kørekort, kan politiet inddrage det eller indkalde den pågældende til en kontrollerende køreprøve.
- 2) Er førerretten frakendt, kan kørekortet normalt kun generhverves efter bestået kontrollerende køreprøve. Hvis den kontrollerende køreprøve skal gennemføres af en førstegangserhverver, skal der forinden gennemføres særlig køreundervisning. Den særlige køreundervisning skal gennemføres hos en godkendt kørelærer og skal mindst omfatte et antal lektioner i teorilokale og i praktisk køreundervisning (øvelseskørsel).

- 3) Hvis førerretten er frakendt som følge af spirituskørsel (eller før 1. september 2005 for promillekørsel) skal der gennemføres et kursus i alkohol og trafik (A/T-kursus) og bestås en kontrollerende køreprøve.
- 4) Førstegangserhververe af kørekort (dvs. indehavere af kørekort enten til kategori A eller kategori B) vil ved visse overtrædelser af færdselslovens bestemmelser få et kørselsforbud eller en ubetinget frakendelse af førerretten. Dette gælder således alle, der endnu ikke har haft det første kørekort i 3 år.
- 5) Kørekortindehavere får ved visse overtrædelser af færdselsloven udover en bøde også et «klip i kørekortet». Fx hvis man kører over 30 % for stærkt, kører over for rødt, eller hvis børn under 15 år ikke er spændt fast i bilen. 3 klip inden for 3 år medfører en betinget frakendelse af kørekortet. Klippekortet gælder for grove overtrædelser af færdselsloven, som ikke i sig selv medfører frakendelse af kørekortet, men som udsætter andre for fare.
- 6) For førstegangserhververe af kørekort er reglerne strammere, idet kørselsforbud opnås allerede efter 2 klip inden for 3 år.